

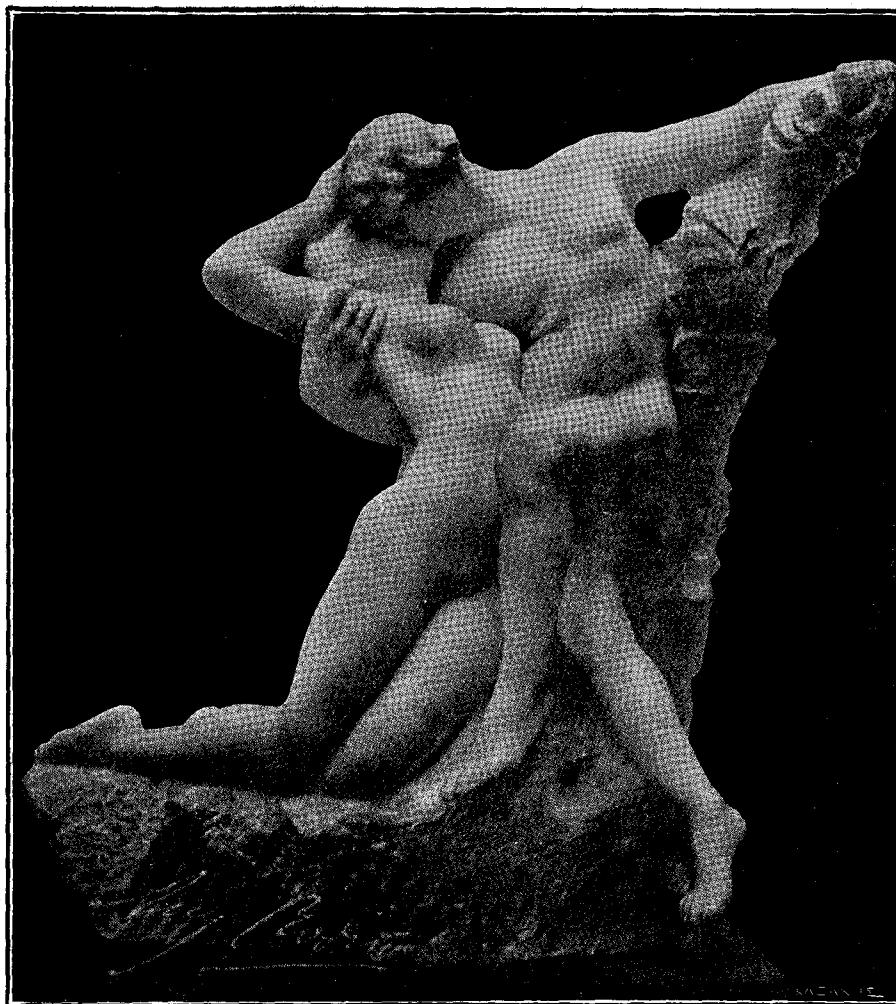
ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ * ΑΘΗΝΑΙ * ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1911-
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1911 * ΤΟΜΟΣ ΚΒ'.

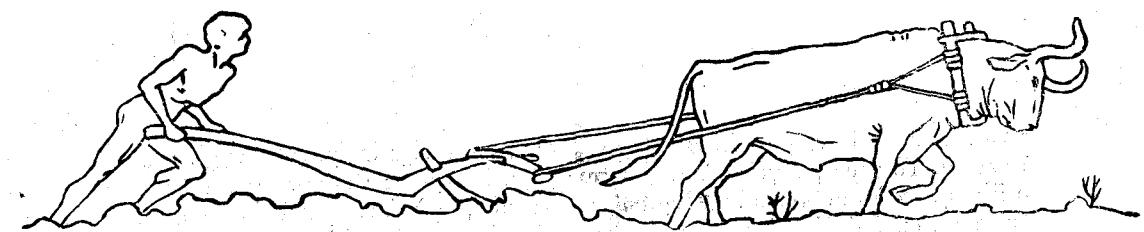

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΑΘΗΝΑΙ, ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ,, Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ 8395

Η ΑΝΟΙΞΙΣ ΥΠΟ ΡΟΝΤΕΝ

ΠΑΝΔΩΗΝΔΙΔ

ΕΤΟΣ ΙΑ' 15 Α-
ΠΡΙΔΙΟΥ 1911

Η Σ Κ Ι Ο Σ

Στὸν ποιητὴ Μαβίλη

Τὸ γλυκὸ σπίτι τῆς ζωῆς πονχε χαρὰ καὶ δέξα.
ΧΟΛΟΜΟΣ

Κέντρωνε ὁ ἥλιος τὴν χαρὰ μὲς τὸ γλυκὸ τὸ σπίτι.
Στὶς διάπλατές του τὶς αὐλές, τὶς ἀνοιχτὲς τὶς πόρτες,
Ποὺ εὑρισκε ὁ ξένος μείνεμα νὰ μπει νὰ ἀπακουμπήσει,
Κάρπιζε ἡ μοσκοσταφυλιὰ καὶ ἄνθιζε ἡ καλοσύνη.
Ἡ ἀγάπη ἡ χρυσομέλισσα κορφολογοῦσε τὰ ἄνθη
Στὸ περιβόλι τῆς ζωῆς, ποὺ λουλουδίζει ἡ ἐλπίδα.
Κέντρωνε ὁ ἥλιος τὴν χαρὰ μὲς τὸ γλυκὸ τὸ σπίτι.

Καὶ ἀξαφνα μὲς τὰ ἥλιόφωτα καὶ μὲς τὰ χαραμέρια
Θολὴ κατάχνια ἐσκέπασε καὶ αὐλὴ καὶ πεοιβόλι.
Καὶ ὅπου τὰ ωδὰ ἐγιόρταζαν ἀμάραντον Ἀπούλη,
Καὶ ὅπου πρὶν ἔπλεε στὴ χαρὸν ὁ λογισμὸς καθαρίος,
Ὁ πίκρανος ἐφύτρωσε καὶ ἐθέριεψεν ὁ πόνος.
Ἡ γλυκοθύμιητη ἡ ζωὴ στὸ δάκρυν ἀναβαφτίσθη
Καὶ τὴν πικρὴ μάς τὴν αὐλὴ δὲν τὴν ξανάειδε ὁ ἥλιος.

ΞΕΝΗΤΕΜΟΣ

Καράβι μυριοτάξιδο καὶ ἀσημαρματωμένο
Ποὺ ἔχεις πανιά μεταξοτὰ καὶ ἔχεις κουπιά ἀσημένια,
Καὶ ἔχεις καὶ ἀντενοάστατα χρυσὰ μαλαματένια;
Ποὺ θὲ νὰ φίξεις σίδερο, θὰ δέσεις παλαμάρι;

[Μανάτικο μοιρολόγι]

Ἄγονρε, κοσμογυροιστὴ καὶ γοργοστρατοκόπε,
Ποὺ βιαστικὸς δασόλογγος περνᾶς, χῶρες καὶ τόπους,
Καὶ τρέχεις, τρέχεις, νὰ διαβεῖς, νὰ φτάσεις στὸ ἀκρογιάλι—
Τὸ περιγιάλι τὸ ἄχαρο τοῦ θρήνου δτὸν θὰ ἀφήσεις,
Γιὰ νὰ μισέψεις ξέχαρος καὶ γαῦρος λαμνοκόπος,
Ποὺ θὰ ἀρμενίσεις; Ποὺ θὰ πᾶς, ἀραξοβόλι νάβρεις;
Σὲ ποιὸ λιμάνι ἀπόκοσμο καὶ μακρυνὸ καὶ ξένο,
Ξένο καὶ ἀπὸ τὸν πόνο μας καὶ ἀπὸ τὸ λογισμό μας;

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΣΤΟ ΣΚΩΤΑΔΙ*

Τὸ παιδί της ξύπνησε καὶ γύρεψε πάλι τὸ στήθος της. Τοῦ τόδωσε, μὰ εἶτανε¹ στεγνό. Ἐβαλε τὸ κλάμα. Τὸ χτύπησε γὰρ νὰ σωπάσει. Μὰ ἐκεῖνο ἔκλαιψε πιὸ δυνατὰ καὶ στὸ μάρφος ἀλαφιαστήκανε τὰ σκυλιά. Η Στέλια πετάχτηκε δρόθη κ² ἔροξε γύρω φοβισμένες ματιές. Τὸ μωρό δὲν ἔπειτε καὶ τὰλυχίσματα σιμώσανε. Σὲ μὰ στιγμὴ δυὸ σκύλοι στεκόντανε ἄγριοι στὸν ἀντικρὺ τὸν δχτὸ καὶ τὰ γανγίζανε τεντώνοντας τάσπρα γιαλιστερά τους μάτια, τῆς δείχνανε τὰ μυτερά τους δόντια, τὰ κόκκινα λαρούγγια τους, χυμῶντας πότε δῶθε πότε κεῖθε, δῆθε κείνη ἔκανε, φοβερίζοντας δλόρθοι νὰ πηδήσουνε τὴ φεματιά. Μὰ τὸ νερὸ εἶτανε πλατὺ καὶ δὲν τὸ ἀποφαζίζει. Μιὰ φωνὴ ἀκούστηκε νὰ τοὺς κράζει ἀπόμακρα, μὰ ἡ Στέλια εἶχε γυρίσει πίσω κ² ἔφευγε τρεχάτη, χάθηκε μέσα στὶς λυγαριές. Δὲν ἔκαμε πρὸς τὸ χωριό, πῆρε τὸ ἄλλο μονοπάτι, ποὺ βρῆκε μπρός της. Ποὺ πήγαινε; Τὸ ξανασυλλογίστηκε σὰν ξαναπάντησε τὴν φεματιά. Εἶχε γεφύρι ἑδῶ καὶ στάθηκε λίγη ὥρα καὶ κοίταξε πάλι τὸ νερό, ποὺ ἔτρεχε κάτω. Μὰ δὲν πέρασε ἀποτέρᾳ. Ἐστριψε πάλι πίσω στὰ χωράφια. Τὸ χωριό εἶχε μείνει δίπλα, γύρω τῆς ἔβλεπε μονάχα δέντρα καὶ λιβάδια. Τὸ βασιλεμα τὰ φώτιζε χλωμά, οἱ ἥσκιοι ἀπάνω τους μακραίνονται δλοένα, τὰ πουλιά σκορπούσανε μισές, σιθητὲς φωνές. Ἐβλεπε πᾶν ἔπιανε τὸ βράδι, ποὺ δὲν ἀρέας κρύωνε. Κ³ ἔνοιωσε νὰ πεινᾶ κι ἀρχισε νὰ τρέμει, νὰ φοβᾶται. Κ⁴ ἔτρεχε, τραβούσε σὰ νὰ ἥθελε κάτι νὰ βρεῖ, σὰ νὰ γύρεθε κάπου νὰ τρυπώσει. Ἀξαφνα ξανοίξε μακριὰ τὴ χώρα, ποὺ ἀπλώνόταν ἥσκιομένη. Σ⁵ ἔνα καμπαναριὸ μονάχα καὶ στὶς κοντὲς φαγούλες πέρα ἔλαμπε ἀγάνη ἡ στερνὴ ἀντιφεγγιὰ τοῦ ἥλιοῦ, ποὺ εἶχε μισοκρυφτεῖ πίσω ἀπὸ τὸ βουνό. Τῆς φάνηκε τόσο ὑλιμένη, τόσο κρύα, παγερή, σὰ νὰ εἴταν ἡ στερνή, ποὺ φωτοῦσε τὴν πλάστη. Καὶ ξαναστάθηκε μιὰ στιγμὴ καὶ κοίταξε. Γυρνοῦσε πάλι ἐκεῖ; Ὁχι, δχι! Μὰ τότε ποὺ πηγαίνει; Ποὺ; — Ήθελε νὰ σωριαστεῖ χάμω νὰ κλάψει, ξανακύνησε δμιως στὰ χαμένα, δίχως νὰ ξέρει πάλι ποὺ. Καὶ τὸ βράδιο δῦλο καὶ θόλωνε. Περπατοῦσε γλήγορα, σὰ νὰ ἥθελε νὰ τὸ ξεφύγει. Ἀπόμακρα κουδούνια τὴν ξανατρομάζανε. Τάχνης περισσότερο τὸ βῆμα δσον ποὺ ἀπάντησε μπρός της μιὰ καλύβα. Εἶτανε δίχως πόρτα καὶ σκέφτηκε νὰ μπεῖ μέσα νὰ τρυπώσει. Μὰ καθὼς ἔσκυψε καὶ μπῆκε, ξανάρχισε τὸ παιδί, νὰ κλαίει, καὶ βγῆκε βιαστικὴ καὶ πῆρε τὸ ἵδιο μονοπάτι. Τὴν ἔβγαλε, δτι ἔπειτε τὸ πρῶτο

σούρουπο, στὸν ἵδιον τὸν λογγάκη μὲ τὶς μουριές, δπον εἶχε σταματήσει πρὶν ἀπὸ τὸ μεσημέρι. Μὰ μόλις ἔκαμε λίγα πατήματα, τὸ μισοσκότιδο, ποὺ ἔπειτε καὶ ὅπλωνότανε κάτω ἀπὸ τὰ δέντρα, τὴ φόβισε καὶ γύρισε καὶ κάθησε στὴν ἀκρη ἀπὸ τὸ ἔφωτο ἀκκουμπώντας σ⁶ ἔναν κορδό δέντρον. Εἶτανε ἀποκαμωμένη πιὰ καὶ μέσα ἡ καρδιά της ἔτρεμε. Βάρος θολὸ ἔσφιγγε τὸ νού της, ζάλη τῆς θόλωνε τὰ μάτια, δὲ συλλογιζότανε πιὰ τίποτες. Ἐβλεπε μονάχα ὀλόγυρα τὴν ἔρημιὰ καὶ τῆς φύνοτανε πῶς εἶναι μόνη, καταμόναχη στὸν κόσμο. ἔβλεπε νὰ σκοτίζεται τὸ βράδι πάντα περισσότερο καὶ τῆς φαινότανε πῶς σβένει, πῶς χάνεται κι αὐτὴ μὲ τὸ στερνὸ τὸ ἀπόφωτο ποὺ σβοῦσε. Κ⁷ ἔσφιγγε τὸ παιδί ποὺ ἀποκοιμήθηκε στὰ στήθη, τῆς καὶ ξανάρχισε νὰ κλαίει, δσο ποὺ ἀποκοιμήθηκε κι αὐτὴ.

Μὰ τὴν ξύπνησε ξανὰ ἡ φωνὴ τοῦ παιδιοῦ. Εἶχε γλυστρήσει ἀπὸ τὰ χέρια τῆς κ⁸ ἔπειτε χάμω κι ἀνοίγοντας τὰ μάτια στὸ σκοτάδι τρόμαξε. Η Στέλια τὸ ἀρραπές στὴν ἀγκαλιὰ καὶ σηκώθηκε δρόθη, τρομασμένη καὶ κείνη. Τὴν πρώτη στιγμὴ δὲν ἔνοιωσε ποὺ εἴτανε, δὲ θυμήθηκε. Νόμισε πῶς ἔβλεπε δνειρό. Κρύος ψιλὸς ἀέρας φυσοῦσε ἀπὸ τὸν κάμπο καὶ βούνες πίσω στὸ λόγγο καὶ σφύριζε ἀνήσυχα στάφυλλα κλαδιά. Κατάλαβε νὰ τῆς ἀνατριχίας εἰ τὸ κορδό. Ἐπιασε τὰ χέρια τοῦ παιδιοῦ, εἴτανε παγωμένα. Ἐφοιξε τὰ μάτια φοβισμένα γύρω της. Δὲν ἔβλεπε ἄλλο ἀπὸ σκοτάδι καὶ κάποιους ἥσκιους, ποὺ ἀναδέβινε καὶ σειόντανε καὶ σὰ νὰ μουρμούσανε. Υστέρα μιὰ στιγμὴ σωπάσαν δλα καὶ τώρα τῆς φάνηκε ἡ ἔρημιὰ περισσότερο τρομακτική. Κάποια φτεοά, μαῦρα φτεοὰ θάρσης πῶς περνοῦσανε τριγύρω της καὶ τῆς σβουρδίζανε σταυτιά, στὸ πρόσωπο καὶ τὴν ἄγγιζανε καὶ τὴν ἀνατριχίαν πάλι δλόβιλη. Ἐβγαλε μιὰ κραυγὴ μουγγή κι ἀγκαλιασε τὸ πρότο δέντρο γιὰ νὰ μὴ σωριαστεῖ. Οταν ξανάρνοιξε δειλὰ τὰ μάτια, εἶδε τάστρεια, ποὺ λάμπανε στὸν οὐρανό, καὶ στὸ μάρφος πέρα ἔνα πλατύ, μακρὸ ἀχνοσύγνεφο, ποὺ κρεμιότανε ἀνάρεο ἀποπάνω ἀπὸ τὴ χώρα καὶ κάτωθε τὸν τρεμοφέγγανε θαμπά τὰ φῶτα. Τότε θυμήθηκε. Μὰ ἡ βουνὴ στὸ λόγγο ξανασάλεψε, τὰ κλαδιὰ τρέξανε πάλι. Καὶ τὸ μωρὸ ἔκλαιγε. Τόσφιγγε στὴν ἀγκαλιὰ κ⁹ ἔφυγε σὰν κυνηγημένη. Οἱ ἥσκιοι τρέχανε κοντά της, τὸ σκοτάδι τὴν ἔζωνε, τὴν ἔσφιγγη, τὴν κυνηγοῦσε πίσω της, μπροστά της, γύρω. Ἐτρεξε δσο ποὺ βρῆκε τὸ μεγάλο δρόμο. Κ¹⁰ ἔτρεξε καὶ κεῖ. Σταμάτησε μόνο σὰ βρέθηκε μπρός στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ της.

Τὴν ξανοίξε καὶ μπῆκε μέσα.

Στὴ γωνιά σπιθήριζε ἡ φωτιά. Ο Αντώνης κοινισμένος ἐκεῖ κάπνιζε τὸ τσιγάρο του καὶ δίπλα γιάλιζε τὸ ποτήρι του μισόγεμο κρασί. Ο ἀντρας της εἴταν ἀποκοιμίσμενος.

Η Στέλια δὲν καλησπέρισε. Πῆγε τσια στὴν κούνια κι ἀπίθωσε τὸ μωρὸ κ¹¹ ἔσκυψε καὶ νὰ τὸ ἀποκοιμίσει. Ἐτρεμε δμως τὸ σαγόνι της, τὰ δόντια της χτυπούσανε καὶ κρύο δυνατὸ τὴν τσάκισε μεμιᾶς ἐκεῖ ποὺ κουνοῦσε. Κατάλαβε πῶς δὲν ὠρίζε πιὰ τὰ χέρια της, τὰ πόδια της μουδιάζανε καὶ μυρμηγιαζαν, αἰστάνθηκε νὰ τῆς περνᾶ τὰ σπλάχνα, νὰ τὰ ρουφᾶ φλόγα στεγνή σὰ νὰ τὰ δαγκάνανε ψιλὰ δόντια, νὰ τὰ βυζαίνανε, νὰ τὰ τρυπούσανε σκουλίκια τὰ κείλια της εἴτανε ξερά, ἡ γλώσσα της τραχειά καὶ μέσα ἡ καρδιά της, διάρυγγάς της φλογισμένος, τὸ μέτωπό της τσιριγγή γύρω ἔνα στεφάνι σιδερένιο μιὰ πυρό, μιὰ παγωμένο. Καὶ στὰ μάτια της μπροστά τρεμοφεγγίζανε φωτεινὲς γραμμὲς σὰν ψιλὰ σύρματα πλεχτά, περνούσανε γύροι σπιθηριστὸ καὶ λάμπανε καὶ σβήνανε καὶ πάλι φέγγανε καὶ σπιθηριστὸ καὶ τρέμανε καὶ στριφογυρίζαν ἀμέτοποι, ἀπαντοι, ἀσωστοι. Νόμισε πῶς ἐκεῖ η σκεπὴ καὶ πέφτανε μπροστά της βροχὴ τάστρα καθώς τὰ εἶχε δεῖ μιὰ νύχτα, σὰν εἴτανε μικρή. Σκέπασε μὲ τὰ χέρια της τὰ μάτια γιὰ νὰ μὴν πέσει. Μὰ ζούλιστηκε περισσότερο. Τρεμούλιαστὰ μπόρεσε κι ἀνασηκώθηκε, κατάφερε καὶ σύρθηκε δς τὴν βλαστημούσε.

Πρὶν πάιε στὴ δουλειά της, τὸν ἔδωσε τὸν καρέ καὶ τοῦ ἔσιαξε τὸ στρῶμα καθὼς πάντα. Εκεῖ ποὺ σίμωσε τὸ στόμα του ἡ φακὴ τῆς μύρισε βαριά. Μὰ δὲ μῆλης, οὔτε ταράχητηκε ἡ καρδιά της. Καὶ τὸ μεσημέρι ποὺ ξανατρομάζει δς τὸν πατέρα της, καὶ στὴν τσέπη του εἶδε τὴν μποτίλιτσα νὰ φουσκώνει, εἴκαμε πῶς δὲν κοίταξε κεῖ.

Ο Αντώνης στὴν ἀρχὴ ἔμεινε ἀκούνητος καὶ δὲ μιλοῦσε. Μὰ σὰν τὴν εἶδε πῶς ἔτρεμε καὶ δὲν μποροῦσε νὰ κρατήσει τὴν καρδιά της, γέμισε τὸ ποτήρι του καὶ σίμωσε καὶ τῆς τρέβαλε στὰ χείλια. Η Στέλια θέλησε ν¹² ἀντισταθεῖ, δμως τὸ ἀδειαστε δλο κ¹³ ἔγρησε τὸ κεφάλι της στὸν τοῖχο κ¹⁴ ἔκλεισε τὰ μάτια. Τὸ κορδό μικρή της ἔτρεμε δῦλο ἀκόμα. Ο Αντώνης ἔπιασε τὰ χέρια της εἴτανε πάγος. Σήκωσε τὸ χράμι, δπον καθότανε, καὶ τὴ σκέπασε καὶ τὴν τύλιξε τὰ πόδια.

Αμα ξανάρνοιξε τὰ μάτια, τὸν εἶδε ξαπλωμένον πάλι ἀντίκρυ της καὶ τὴν κοίταξε.

Μοῦ ηρθε σὰ σωτούρα, τοῦ εἶπε καὶ τὸν κοίταξε κι αὐτή. Σὰ νὰ ἥθελε νὰ δεῖ ἀν εἶναι κατέρας δ. Ιδιος, ποὺ τὴν τρόμας πρωτήτερα.

Σκιαζούμαι θάσαι νηστική, τῆς εἶπε.

Καὶ δίχως νὰ πειμεῖνε ἀπόκριση, πῆγε κ¹⁵ ἔφερε ἀπὸ τὸ τραπέζι τὸ φαγί, ποὺ ἀπόμεινε δπὸ ποτὸν ποὺ εἶχανε φάει μὲ τὸ Σταύρο, καὶ τὸ ἀπίθωσε μπροστά της.

Η Στέλια ἔσκυψε καὶ πῆρε κ¹⁶ ἔτρωγε.

Ο Αντώνης τῆς ξαναγέμισε τὸ ποτήρι.

«Ετσι ντέ, εἴται σὲ θέλω κι δχι νὰ σεκλετίζεσαι», τῆς εἶπε, δταν τὸ εἶχε πιεῖ κι αὐτὸ δς κάτω.

Ἐκείνη δὲ μῆλης. Εἶχε χορτάσει καὶ τὸ κρασί δοχισε νὰ τὴ ζεσταίνει. Δὲν ἔτρεμε ἡ καρδιά της ἀλλο, στὰ μάτια της μπροστά δὲν παίζεινε πιὰ οι φωτεινοί γύροι. Άλλιστικα γυρίζανε τώρα δλα μπρός της, ἀλλιστικα δλα γύρω της.

Μιὰ στιγμὴ ἀνοδεύτηκε δ ἀντρας της, πάσκισε νὰ γυρίσει καὶ βόγγησε δυντρεῖς φορές. Η Στέλια λάγγεψε κι ἀναταράχητηκε κι αὐτή. Μὰ δ ἀντρας της ησίγασε κι ἀκούστηκε πάλι τὸ φουχαλητό του.

«Ἡρθε δ γιατρός;» φώτησε δη Στέλια τὸν Αντώνη. Μὰ ἡ δὲν ἀκούσει καὶ δέν τὸ θυμότανε πιὰ τὴν αὐγὴ τί ἀπόκριση τῆς ἔδωσε. Κι ἀκόμα δὲν θυμότανε παλὰ παλὰ ποδὲς καὶ πότε κείνος σφυγε. Οταν τὰ χαράματα τὴν ξύπνησε τὸν κλάμα τοῦ παιδιοῦ, βρέθηκε κεῖ στὸ κρεβάτι. Μιὰ στιγμὴ πάντα, ντιμένη καθὼς εἶχε πέσει.

Τὸ φῶτας μονάχα εἴτανε σβηστὸ δ ησηγούσε καὶ δάντης λαγκαίνανε, νὰ τὰ τρυπούσανε σκουλίκια τὰ κείλια της εἴτανε ξερά, δη γλώσσα της τραχειά καὶ μέσα ἡ γλώσσα της διάρυγγας δη γλώσσα της φλογισμένη. Κι δ ἀντρας της ησίγασε κι ἀκούστηκε πάλι τὸ φουχαλητό του.

«Ἡρθε δ γιατρός;» φώτησε δη Στέλια τὸν Αντώνη. Μὰ ἡ δὲν ἀκούσει καὶ δέν τὸ θυμότανε πιὰ τὴν αὐγὴ τί ἀπόκριση τῆς ἔδωσε. Κι ἀκόμα δὲν θυμότανε παλὰ παλὰ ποδὲς καὶ πότε κείνος σφυγε. Οταν τὰ χαράματα τὸν κλάμα τοῦ παιδιοῦ, βρέθηκε κεῖ στὸ κρεβάτι. Μιὰ στιγμὴ πάντα, ντιμένη καθὼς εἶχε πέσει.

Τὸ φῶτας μονάχα εἴτανε σβηστὸ δ ησηγούσε καὶ δάντης λαγκαίνανε, νὰ τὰ τρυπούσανε σκουλίκια τὰ κείλια της εἴτανε ξερά, δη γλώσσα της τραχειά καὶ μέσα ἡ γλώσσα της φλογισμένη. Κι δ ἀντρας της ησίγασε κι ἀκούστηκε πάλι τὸ φουχαλητό του.

Πρὶν πάιε στὴ δουλειά της, τὸν ἔδωσε τὸν καρέ καὶ τοῦ ἔσιαξε τὸ στρῶμα καθὼς πάντα. Εκεῖ ποὺ σίμωσε τὸ στόμα του ἡ φακὴ τῆς μύρισε βαριά. Μὰ δὲ μῆλης, οὔτε ταράχητηκε ἡ καρδιά της. Καὶ τὸ μεσημέρι ποὺ ξανατρομάζει δς τὸν πατέρα της, καὶ στὴν τσέπη του εἶδε τὴν μποτίλιτσα νὰ φουσκώνει, εἴκαμε πῶς δὲν κοίταξε κεῖ.

***

γεμάτο μὲ βελόνες, μὲ μύτες κοφτερές γιαλιῶν.
Οταν τὸν ἀκουσμπούσανε στὸ μαξιλάρι, δὲ βῆχας τοῦ δάγκωνε, τοῦ ἔσφιγγε τὸ λαρύγγι νὰ τὸν πνίξει· καὶ γύρεβε νὰ τονὲ σηκώσουν πάλι. Μὲ τὸ νόημα. Η λαλιά του εἴτανε πιὰ κούφιος, μουγγός ἀχός, τὰ μάτια του ἀπομένανε μιὰ θολή, μοντή ἀσπράδα ποὺ σάλεβε στεγνή καὶ κρύα μέσα στὶς κόχες. Καὶ σὰ χωμένα, σὰν κολλημένα μέσα σ’ αὐτὲς τὰ βλέφαρα δὲν μπορούσανε νὰ κλείσουν οὔτε μιᾶ στιγμή.

«Νὰ πιῶ, νὰ πιῶ», μπορούσανε μόνο καὶ φευδίζανε τὰ παραλυμένα χεῖλα.

Η Στέλια τοῦ ἀδειαζε στὸ στόμα ἔνα κουτάλι ἀπὸ τὸ γιατρικό, ποὺ ἔδωσε δὲ γιατρὸς γιὰ νὰ τοῦ ἐλαφρώνει τοὺς πόνους. Μὰ δὲ ἀρρωστος ζάρωνε τὸ πρόσωπο, δοκίμαζε νὰ βλαστημήσει καὶ γύρεβε κάτι ἄλλο. Η Στέλια γέμιζε τὸ κουτάλι ἀπὸ τὴν μποτιλίτσα, ποὺ εἶχε φέρει δὲ Ἀντώνη, καὶ τάδειαζε στὸ στόμα του κι αὐτό. Μὰ οὔτε κεῖνο τὸν ἡσυχάζε.

Δὲν πήγαινε ὅλο στὴ δουλειά της. Περίμενε ποντὰ στὸν ἀρρωστο τὴν ὁρα, ποὺ θὰ τονὲ λευτέρωνε. Κάποτε οχότανε καμιὰ γειτόνισσα, σκόρπιζε ἔνδι, ποὺ ἔφερνε μαζί της, μέσα στὴν κάμαρα, ἔβαζε τὴ Στέλια νὰ ἡσυχάσει λίγη ὁρα κ’ ἔμεινε κείνη καὶ παράστεκε τὸ θάνατο. Δὲν ἔφτανε κ’ ἡ γειτόνισσα σήκωνε τὴ Στέλια κ’ ἔφευγε.

Μερικὲς νύχτες ἔμεινε κι δὲ Ἀντώνης ἄγρυπνος καὶ συναλλάζανε μὲ τὴ Στέλια ποντὰ στὸν ἀρρωστο. Μὰ στὸ τέλος βαρέθηκε. Ἀρχισε νὰ βλαστημᾶ καὶ κεῖνος.

«Δὲν πάει ὅλο αὐτὴ δὲ δουλειά», τῆς εἶπε μιὰ βραδιὰ ποὺ ἥρθε πρὸς τὰ μεσάνυχτα καὶ τὴ βρῆκε δρθῆ σιμὰ στὸν ἄντρα της.

«Ἐλα νὰ τὸν κρατήσεις μιὰ στιγμή. Πάει, κόπτηκα», τὸν παρακάλεσε δὲ Στέλια.

Εἴταν ἀποκαμωμένη.

Ἐκεῖνος τὴν κοίταξε μονάχα καὶ σωριάστηκε στὴ γωνιά.

«Δὲν πάει ὅλο αὐτὴ δὲ δουλειά. Πιάσε καὶ στρῶσε», τῆς ξαναεῖτε σὲ λίγο.

Η Στέλια τὸν κατάλαβε ποὺ εἴτανε μεθημένος καὶ πῆρε καὶ τοῦ ἔστρωσε νὰ κοιμηθεῖ. Μὰ ἐκεὶ ποὺ τονὲ σκέπαζε, τὴν ἄδραζε ἀπὸ τὸ φουστάνι.

«Ἐλα, πέσε καὶ σύ», τῆς εἶπε καὶ τὴν τράβηξε. Η Στέλια τὸν κοίταξε ἄφωνη.

«Πέσε σοῦπα· γι’ αὐτὸ ἥρθα. Ἐλα δῶ, σὲ θέλω!» τῆς φώναξε καὶ τὴν τράβηξε πιὸ δυνατά.

Ἐκείνη ἔκαμε νὰ φύγει, μὰ ἔπεσε χάμιω γιὰ νὰ μὴ φωνάξει.

«Θεὸ δὲν ἔχεις!» τοῦ μουρμούσιε.

Τὴν ἔσφιξε. Ὁ ἀνασαμός του τῆς ἀγγιές τὸ πρόσωπο καὶ τὴ ζάλισε. Ἐγνοε τὸ κεφάλι της στὰ χέρια καὶ δάγκασε τὰ χεῖλα.

«Ο ἀρρωστος βόγγησε κι ἀρχησε νὰ βήχει. Η Στέλια ἔκαμε νὰ τινάχτει.

«Διάολε!» τῆς φώναξε δὲ Ἀντώνης καὶ τῆς ἀρπάξε τὰ χέρια. «Δὲ φευγεις ἀποδῶ. Δὲν πάει ἄλλο αὐτὴ δὲ δουλειά, σοῦπα!»

Καὶ τεντώθηκε πρὸς τὴ γωνιὰ κ’ ἔσβυσε τὸ λυχνάρι, ποὺ ἔκαμε κεῖ.

Σανακούστη τὸ βογγητὸ τοῦ Σταύρου.
«Ἀντώνη! Ἀντώνη! Σατανά!» μούγγησε δὲ Στέλια καὶ τινάχτηκε.

Μὰ ἔνα χτύπημα τὴν ἑανασώριασε χάμω. Κ’ ἔμεινε κεῖ λουφασμένη, τρέμοντας καὶ νάνασάνει. Ἐκεὶ τῆς φάνηκε πῶς κάτι γλύστρησε ἀπὸ σιμὰ της. Καὶ τῆς φάνηκε πῶς κάτι σκόνταψε στὴν κούνια καὶ τὴν τράνταξε. Καὶ τὸ μιαρὸ ἔσπνησε κι ἀρχισε νὰ κλαίει. Ἐτρεξε κεῖ.

Μὰ καθὼς ἔσκυβε στὴν κούνια, κραυγὴ πρῶτα βραχνόστριγγη, ἔπειτα μουγγή ἀκούστηκε ἀπὸ τὴν ἄλλη ἀροη. Γύρισε κεῖδε καὶ στὸ ἀπόφεγγο, ποὺ ἔμπαινε ἀπὸ τὸ παράδυρο, ποὺ εἶχε τὰ τζάμια μοναχὰ πλειστά, εἰδε κάτι νὰ σαλέβει μπρὸς στὸ στρῶμα, ποὺ εἴτανε πεσμένος ὁ ἄντρας της. Μιὰ στιγμὴ κ’ ἡ κραυγὴ σβήστηκε. Μιὰ στιγμὴ πάλι ἔνα πορτάσιμα καὶ σώπασε κι αὐτό.

Πετάχτηκε κι ὠρμήσε κεῖ.
«Πάει τώρα, σύχασε. Ἐλα πέσε», τῆς εἶπε δὲ Ἀντώνης πηδώντας ἀποκεῖ μπροστά της καὶ τὴν ἔπιασε ἀπὸ τὸ χέρι.

Τότε κατάλαβε:
«Φονιά, φονιά!» τοῦ φώναξε καὶ ἔπιολύθηκε κριμώντας πρὸς τὴν πόρτα:

«Τρεχάτε καὶ τὸν ἔσπνησε! Τρεχάτε!»
Τὴν ἄνοιξε φωνάζοντας πιὸ δυνατά, χτυπώντας ἔφρονη τὰ χέρια στὸ σκοτάδι.

Ο Ἀντώνης ἔκαμε νὰ τὴν τραβήξει, μὰ δὲν μπόρεσε.

Οι γειτόνοι ἔσπνήσανε τρομασμένη ἀπὸ τὶς φωνές της καὶ τρέξανε.

Τὴν μπάσανε μέσα κι ἀνάψανε τὸ φῶς. Βρήκανε τὸ Σταύρο ξαπλωμένο ἀνάσκελα στὸ στρῶμα του. Τὰ μάτια του εἶχανε χυθεῖ δέξιο ἀπὸ τὶς κόχες· ἀσπρὰ πάντα καὶ στεγνά, τώρα μένανε ἀσάλευτα.

Τὸ μωρὸ ἔσκουζε στὴν κούνια, δὲ Στέλια φώναξε:

«Τὸν ἔσπνησε! τὸν ἔσπνησε!»
«Ποιός; Ποιός;» ωρτησε μιὰ φωνή.

«Ἐκείδος, ἐκείδος ἔκει!» ἔδειχνε δὲ Στέλια γυρίζοντας τὰ μάτια τρομασμένα δλόγυρα.

Μὰ δὲν εἴτανε κανεῖς. Ο Ἀντώνης πρίν, ἀφοῦ δὲν μπόρεσε νὰ τὴν κρατήσει, τὴν ἔσπρωξε, γλύστρησε πίσω της καὶ χάθηκε δέξιο στὸ σκοτάδι.

«Θὰ εἶδε τὸ χάρο», εἶπε μιὰ γυναίκα καὶ σταυροκοπήθηκε βλέποντάς τηνε νὰ στέκει δρθῆ, δλότρεμη καὶ νὰ ποιαίζει ἀγρια, χαμένα μὲ τὰ χέρια τεντωμένα πρὸς τὴν πόρτα.

ΚΑΤΟΥ ΑΠ’ ΤΟ ΦΕΓΓΑΡΙ

Φεγγάρι, νὰ φωτίσῃς δὲν προσμένω τὸ κάθε τῶν ὄνειρων μου συντρίμμι· ἐπάνω σὲ γκρεμούς σπαταλεμένο κάλλιο ἀς σκορπᾶς τὸ ἀμάλαγον ἀσῆμι.

Ψεύτικα, μάταια ὅλα, ὃς καὶ ἡ φήμη, κι’ δὲ κόσμος ἔνα πέλαος ὀργισμένο.

«Ἄσ πάρη κανεὶς μονάχος σὰν τ’ ἀγρίμι τὸ φῶς σου ἀκολουθῶντας τὸ θλιμένο!

Σὲ κόμπους τὴν ψυχή του νὰ διπλώνη, νὰ φέρῃ ἀπὸ τοὺς πόρους του δὲ κακία, κι’ ἀλαίμαργα τὸ φῶς σου νὰ φουφάῃ,

ὅσαν τὸ λύκο, ποὺ ἔχει δίφα ἀγρία, κι’ ἀποζητῶντας αἷματα, στηλώνει τὰ μάτια του σὲ σένα κι’ ἀλυχτάει!

ΤΟ ΚΥΠΑΡΙΣΣΑΚΙ

Τὸ πράσινο, ἀδελφέ μου, κυπαρίσσι ποὺ στῆς αὐλῆς ἔφύτεψε τὴ μέση, τὸ μάτι μου θερμά τῶχει ἀγαπήσει κι’ ὅλη ἡ ψυχή μου ἀπάνου του ἔχει πέσει.

Πέρσου ἡ λιγνὴ πορφή του εἶχε μπορέσει στὸ μέτωπο ἀπαλὰ νὰ μὲ φιλήσῃ, ψηλότερη εἶνε ἔφέτο, μὲ ἔχει ἀφήσει καὶ πάει κορώνα τ’ ἀστρα πὰ σένα

Κι’ ὅταν γιὰ μένα ἔρθῃ δὲ τὰ σάβανά του,

παραδομένος ἀτολμα στὰ χρόνια φιλὶ δὲ θὰ προσμένω οὔτε καὶ χάδι,

θὰ χωριστοῦμε πλέον μιὰ μέρα αἰώνια: Ἐκείδος θὰ πάρη τὸ φῶς ἀποζητῶντας, κι’ ἔγω θὰ κατεβαίνω στὸ σκοτάδι!

ΟΠΩΣ ΘΡΗΝΩΣ . . .

Γιὰ μιὰ φορὰν ἀκόμη συντριμμένα διπλώνω τὰ αἰματόβρεχτα φτερά μου καὶ πέφτω. Σὲ ποιάν ἀβυσσον, διημένα, θὰ κρύψω τὴ μεγάλη συμφορά μου;

Σαχάρα ἡ πολυστέναχτη ἐρημιά μου, κι’ ὅλα γιὰ μένωνε ἄγνωρα καὶ ξένα, καὶ γιὰ τ’ ἀποσταμένα κόκκαλά μου οὔτε ἔνα καλυβάκι μόνο, οὔτε ἔνα! . . .

Νάεινε βαθειά δὲ σπηλιά, νὰ πέφτῃ ἀγάλι σταλαγματιά, δπως θρῆνος, τὸ νεράκι καὶ δημητρία δὲν ἔρθῃ γιὰ νὰ μοῦ βάλῃ στὰ χεῖλη μου φοδόσταμο ἡ φαρμάκι, νάεινε τὸ ἀργὸ νερό, ποὺ θὰ κυλά τὶς ωρες τὶς πικρές νὰ μοῦ μετράῃ.

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

Παπποῦ, δὲ φτάνει δὲ χρόνος γιὰ νὰ φέγγη στὴ μνήμη σου πλατειὰ τὰ σάβανά του ἀσε τὸ στίχο μου, σεμνὰ μὲ τὰ φτερά του τὴν κάτασπρην ιερότη σου ν’ ἀγγίξῃ:

Τὸ οπίτι μας καράβι, κι’ εἶχε ἀνοίξει πρὸς νέα Κολχίδα τ’ ἀσπρὰ τὰ πανιά του, καὶ σὺ δὲ καραβοκύρης, ποὺ εἶχε δειξει περήφανο, βαρὺ τὸ ἀρμένισμά του.

Οι κυνηγοὶ μιᾶς ἀπιαστης χιμάρας πηγαίναμε δῆλοι μας, παπποῦ, καὶ τρα-

[γουδῶντας τὴ δόξα τῆς γενεᾶς μας τῆς δευτέρας.

«Ως ποὺ ἀφοισεν δὲ χάνατος, κι’ δριμῶντας ἀρπάξεις μὲ ἔνα χτύπημα μοιραῖο τὸν Ἀργοναύτη ἔσε τὸν τελευταῖο!

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΔΑΦΝΗΣ

ΔΗΣΜΟΝΗΜΕΝΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

[Τὸ Γλωσσικὸν Ζῆτημα δὲ εἰναι νέον. Ἀπὸ τὰς συζητήσεις τῶν Ἐλλήνων σοφῶν τῶν παρελθόντων αἰώνων, παραδέτουμεν ἀπόσπασμα προλόγου εἰς τὴν «Νεωερεικὴν Γεωγραφίαν» τοῦ Θεοπαλοῦ σοφουφὸν Γεργυρίου Κωνσταντία (1753 - 1844), τὸ διποῖν θά εἴλεχν ἀξιόλογα τὴν θέσιν του καὶ εἰς τὰς σημειωνὰς συζητήσεις. Ὁ Γεργυρίος Κωνσταντίας ὑπῆρξεν ἀπὸ τοὺς σοφιτέρους ἀνδρας τῆς ἐποχῆς του, συγγραφεὺς και διδάσκαλος τοῦ Γένους, πολλαὶ δὲ ἀπὸ τὰς ίδεας του περὶ γλώσσης νομίζει κάνεις διτὸ στηρίζονται ἐπὶ τῶν τελευταίων ἔξαγομενῶν τῆς Γλωσσικῆς Ἐπιστήμης.]

Η γλῶσσα ή ἑλληνικὴ ἀρχισε νὰ καλλιεργῆται πολὺ προτήτερα ἀπὸ τὸν Ὁμηρό, καὶ ὅντας ἡ Ἑλλάδα διηγημένη εἰς πολλαῖς ἀρχαῖς, ἐπικρατοῦσαν ἀκολούθως καὶ πολλαῖς διάλεκτοι, ἀπὸ ταῖς δυοῖς 4 ἦταν οἱ ἀξιολογώτεραις, εἰς ταῖς δυοῖς ἐστάθηκαν προκομμένοι ἄνδρες καὶ ἐσύγγραφαν, καὶ μὲ τὰ συγγράμματά τους ταῖς ἔδωκαν αὐτὴν τὴν ἀξιολογότητα. Αὐταῖς ἦταν ἡ Ἰωνικὴ, ἡ Δωρικὴ, ἡ Ἀττικὴ καὶ ἡ Αἰολικὴ. Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα (ἔστω καὶ εἰς τὴν αὐτὴν διάλεκτο), ἐμετάβαλε ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Ὁμήρου ἐως εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Δημοσθένους εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ὁμήρου ὠμιλοῦσαν καθὼς γράφει ὁ Ὁμήρος, καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Πινδαροῦ, (δὲν ἔννοιῶ δῦμας καὶ ἔμμετρα) καὶ ἀν ἐσώζονταν λογογράφοι σύγχρονοι τους, τέτοια ἥθελαν εἶναι τὰ συγγράμματά τους, ἔξω ἀπὸ κάποιας ὅδειαις δυοῦ εἶναι συγχωρημέναις εἰς ἔναν ποιητὴν διὰ τὰ μέτρα κάποια γλωσσικά λέγω, κάποιας φράσες, καὶ λέξεις κοινότεραις, διοῦ ἔννας λογογράφος γράφωντας ἔμμετρα, δὲν εἰν^τ ἀναγκασμένος νὰ ταῖς μεταχειρίζεται^{ται} δὲν εἰν^τ ἀναγκασμένος ὡσὰν νὰ λέγω, νὰ μεταχειρισθῇ μία λέξη ἡ σχηματισμὸ Χιώτικο, ἡ Ἰωαννίτικα διὰ τὸ μέτρο ἡ τὴν δμοιοκαταληξία τῶν στίχων κάποια γλωσσικὰ καὶ κοινότερα ἡ μερικώτερα λέγω^{ται} ἐπειδὴ ταῖς ὅδειαις ἔννας ποιητῆς πρέπει νὰ ταῖς πέρονη ἀπὸ τὴ φύσι, καὶ ὅχι νὰ ταῖς πλάττῃ μὲ τὴ φαντασία του^{τού} ἐπειδὴ τότε ἥθελε εἶναι παράξενος, λέγωντας σχηματισμοὺς καὶ λέξεις διοῦ δὲν δύμιλοῦνται εἰς κάνενα μέρος. Ἀπὸ αὐτὰ δὲν εἶναι φανερὴ ἡ διαφορὰ διοῦ εἶναι ἀναμεταξὺ εἰς τὴν γλῶσσα τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Δημοσθένους ἡ καὶ τοῦ Ηοοδότοιν.

Πολλοὶ μεταγενέστεροι πολλὰ ἀπὸ τὸν Ὁμηρού
καὶ ἄλλοι πάλιν ἀπὸ τὸν Δημοσθένη καὶ Πλά-
τωνα καὶ Θουκυδίδη καὶ Εενοφῶντα, πλανεμέ-
νοι ἐξ Ἰσού δόλοι, ποιῶντας, ἥθελαν νὰ γράψουν
εἰς τὴ διάλεκτο τοῦ Ὁμήρου· λογογραφῶντας,
τοῦ Εενοφῶντος καὶ τῶν ἄλλων διὰ τοῦτο μῆτε
ἐκεῖνοι, μῆτε αὐτοὶ ἐπίτυχαν· ἐπειδὴ δὲν εἶναι

δυνατὸν νὰ γράψῃ τινάς εἰς μιὰ διάλεκτο ὅπου
ῶμιλοῦνταν χλια χρόνια προτήτερα, ἢ καὶ πεν-
τακόσια, καὶ νὰ ἐπιτύχῃ· τὰ μιμήματα δὲν εἶναι
ἄλλο παρόν ἀμυνδρῶν εἰκασμάτων εἰκάσματα ἀμυ-
νδρότερα. Δὲν εἶναι λοιπὸν παράξενο ἄν δὲν
των δὲν ἡμιπόρεσε νὰ ποιήσῃ σὰν τὸν "Ομηρο,
καὶ ἔξεσχισε τὰ ποιήματά του· ἀν δὲν ἐποιοῦσε εἰς
τὴν διάλεκτο τοῦ καιροῦ του, ἵσως ἥθελε εὐδοκι-
μῆση. Ο Εὐριπίδης καὶ Ἀριστοφάνης ἔνα τέ-
τοιο ἔκαμαν καὶ εὐδοκιμησαν. Δὲν εἶναι ἀκόμη
θαυμαστό, ἀν καὶ ἄλλοι ὑστερινοὶ ποιλλὰ ἀπὸ
τὸν Πλάτωνα καὶ Δημοσθένη, γράφωντας κατὰ
μίμησι ἔκεινων, ἀποτύχαιναν ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ
ἔγραψαν εἰς μιὰ γλώσσα ὅπου δὲν ὅμιλοῦνταν.

Ἡ γλώσσα εἶναι ἔνα μέσον καλὸν διὰ ταῖς
τέχναις καὶ ἐπιστήμαις, μὰ οἱ ἀνθρωποι πλανε-
μένοι δὲν ἡξεύρουν τί κάμνουν.

Ἡ γῆλδσσα, ὅπου διμιούμεν τώρα, ἔχει μιὰ συγγένεια μὲ τὴν Ἑλληνικὴν μεγάλην, καὶ ἡμπο-
ρεῖ δικαίως νὰ ὀνομασθῇ πέμπτη διάλεκτος τῆς Ἑλληνικῆς: μιὰ διμιας διάλεκτος διποῦ ὑποδιαι-
ρεῖται εἰς ἄλλαις διαλέκτοις αὐτὸῦ ἀκολουθεῖ
ἀπὸ τὸν μεγάλο ἐκτοπισμὸῦ διποῦ ἔχοντας καὶ οἱ νεώτεροι Ἑλληνες ἀναμεταξύ τους. Οἱ Κύπριοι
μὲ τοὺς Θρᾷκας, ή μὲ τοὺς Ιωαννίτας νὰ διμι-
λοῦν ἀπαράλλακτα εἶναι ἀδύνατο κτλ. Αὐτὴ τὴν διαφορὰ τὴν αὐξάνει ἡ ἀμέλεια καὶ ἀλογη κατα-
φρόνει διποῦ ἔχομεν εἰς τὸ νὰ τὴν καλλιεργήσω-
μεν, καὶ νὰ τὴν πλουτίσωμεν ἀπὸ τὴν Ἑλληνική,
καὶ ἀκολούθως ἡ ὑστέρηση διποῦ ἔχομεν ἀπὸ βιβλία γραμμένα μὲ νοῦ, μὲ ἀρχαῖς καὶ κανόνας τῆς γλώσσης, καθὼς καὶ οἱ Ἰταλοί καὶ Φραν-
τζέζοι καὶ τὰ λοιπὰ ἔνη τῆς Εὐρωπῆς.

Ἡ γλῶσσά μας κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα προτερή-
ματα ὅπου ἔχει εἶναι καὶ πολλὰ ὀρμονικὴ καὶ
ποιητική, καὶ ὅλα τὰ ξένα ἔθνη τὸ διμοιλογοῦν,
ἡμεῖς μόνο δὲν τὸ ἡξεύρομεν, καὶ φαίνεται πῶς
εἴμασθε ξένα ἔθνος γηραλέο, καὶ πάσχομεν τὸ
πάθος μερικῶν γερόντων ὅπου διὰ τὴν ἐπιπέ-
δωσι τῶν ματιῶν μας δὲν βλέπομεν ἀπὸ κοντά,
νὰ καταλάβωμε τί θησαυρὸ ξέχομεν, ἀμὴ κυτά-
ζομεν μακρυά νὰ ίδούμεν τίποτες στίχους Ἑλλη-
νικούς, Ἰταλικούς, Φραντζέζικους, καὶ δὲν στο-
χαζομάσθε πῶς ή στιχουργία ή Ἰταλική, μάλιστα
ή Φραντζέζικη, δὲν εἶναι τίποτες συγκρινομένη
μὲ τὴν ἑδική μας.

Τὸ πλέον παράξενο εἶναι δύο μερικοὶ ἔδικοι μας κάμνουν στίχους θαυμαστούς, ὡς τόσο ἐστεφημένοι τρόπον τινὰ ἀπὸ αἰσθητικὴ δύναμι, θαυμάζουν κάποιας κακοδῆταις στίχουργίαις ζέναις καὶ μάλιστα Φοαντέέταις. Λέν οὐδείς ώ

πότε θὰ εὑγωμεν ἀπὸ αὐτῆ τῇ γεροντικῇ ἀναισθησίᾳ, πότε θὰ ἀποτινάξωμεν τὰ πρεσβυτικὰ πτερὰ καὶ νὰ ἔχωντες ωδῶμεν. Ἡ διόκησι δὲν μᾶς ἐμποδίζει τίποτες εἰς αὐτό, ἡμεῖς οἱ Ἰδιοι μὲ τὴν ἀμάθειάν μας, καὶ μὲ τὴν πατρική μας κληρονομία, τὸ στασιῶδες, εἴμασθε αἵτιοι τῶν κακῶν μας· ἵσως καμιαὶ φορὰ ἡ μάθησι θὰ μᾶς κάμη νὰ ἀφῆσωμεν αὐτὸ τὸ δλέθριο μας ἐλάττωμα, δείχνωντας πολλὰ παραδείγματα τῶν προγάνων μας, τῶν ὅποιών τὰ κακὰ τ' ἀποδέδω δλα εἰς τὴν διχόνοια· μὰ ὅσο καταφρονοῦμεν τῇ γλῶσσά μας, θέλομεν μένη ἀμαθεῖς καὶ δυστυχεῖς καὶ ἔνα κοινὸ ἔρματο, μιὰ κοινὴ βοσκὴ τῶν ἄλλων.

Διὰ τὴν ἀναθροφὴν ἐλάμβαναν μεγάλη φροντίδα οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἔνα μόνο σφάλμα ἥμπορεῖ νὰ τοὺς εῦρῃ τινάς, αὐτὸὺς καθὼς καὶ τοὺς ἄλλους Ἐλληνας, δποῦ δὲν ἔβαναν τὰ παιδιά τους νὰ μαθαίνουν καὶ ἔσναις γλώσσαις, καθὼς τὴν Αἰγυπτιακή, Συριακή, τῶν Φοινίκων, τῶν Βαθυλωνίων, τῶν Περσῶν κτλ. μὰ ἐσπούδαζαν κἀντι καὶ τὴ δικῇ τους, ἥμεταις δῆμος οἱ καλότυχοι ἀπόγονοι τους μῆτε τῇ δικῇ μας, καὶ εἴμασθε αὐτὸ δποῦ εἰμασθε, καὶ θὰ εἴμασθε ἐν δισφῇ τὴν καταφρονοῦμεν ἐπειδὴ ἔνα ἔθνος ἐν δισφῇ ἀμελεῖ καὶ καταφρονεῖ τῇ φυσικῇ τους γλώσσα, ἀμελεῖ καὶ καταφρονεῖ τὸν ἀνθρωπισμό του, διὰ νὰ ἔπω ἔτι. Μαθαίνουν μερικοὶ Ἐλληνες, μὰ καὶ αὐτὸ μὴν ἔχωντας καλλιεργημένην τῇ γλώσσαν τους, μὲ μεγάλη δισκολία τὰ μαθαίνουν, καὶ πολλὰ δλίγοι, καὶ αὐτοὶ δχι καθὼς διὸ ἥθελαν σπουδᾶς προτήτερα τὴ μητρική τους γλώσσαν μαθαίνουν μερικοὶ Φραντζέζικα, Ιταλικά, Λατινικά, Γερμανικά μὲ αὐταῖς δλαις αἱ γλώσσαις δὲν εἶναι γλώσσα μας, εἶναι ἔσναις, καὶ δὲν ἔξαλείφουν ἀπὸ τὸ βαμβακερὸ κατάστιχο ἐκείνους δποῦ ταῖς μαθαίνουν ἔαρ χελιδὼν οὐ καθίστησι μία, λέγει ἔνας λόγος πεντεξ προκομμένοι δὲν συστήνουν τὸ ἔθνος, ἀπ' αὐτὸὺς δὲν μπορεῖ νὰ ἔπῃ τινάς τὸ ἔθνος προκομμένο, ἀπὸ τὸ ἔθνος δῆμος ἥμπορεῖ νὰ εἰπῇ τινάς καὶ αὐτὸὺς βαρβάρους καὶ ἀμαθεῖς καὶ μάλιστα αὐτοὺς ὅποῦ δὲν δέλονται νὰ γράφουν εἰς τὴν γλώσσα τους διὰ να

μεταδίδουν τὴν προκοπή τους, ὅπου δεν θελουν
νὰ δώσουν ἀρχαῖς εἰς τὴν γλῶσσά τους νὰ εύκο-
λυνοντ τὴν σπουδὴ τῶν νέων διὰ νὰ μὴ κάμουν
τόσα χρόνια εἰς τὰ σχολεῖα χωρὶς νὰ μαθαίνουν
τίποτες. Ὁ περίφημος Μοντεσκιοῦ λέγει εἰδὼν
κῶς διὰ τοὺς Σπανιόλους πῶς ενδῆκαν πολλοὺς
τόπους εἰς τὸ ἄλλο ἡμισφαίριο, καὶ εἶναι τόποι
εἰς τὴν Σπάνια δόπον δὲν τοὺς ἡξεύρουν ἀκόμη
τί ἥθελε εἰπῆται τάχα διὰ ἔνα σπουδαῖο δικό μο-
δοῦ ἡξεύρει πόσους χρόνους ἡμιμάτων ἐμετο-
χειρίζουνταν προτήτερα ἀπὸ δύο χιλιάδες χρό-
νους εἰς ταῖς Ἀθήνας, καὶ πόσους μεταχειρί-
ζονται τώρα δὲν τοὺς ἡξεύρει. Τὸ πρώτο κα-

φυσικὰ μάθημα τῶν νέων πρέπει νὰ είναι ἡ σπουδὴ τῆς μητρικῆς τους γλώσσας, ὑστερα ἡ γεωγραφία καὶ ἡ ἴστορία, ὑστερα ἀπὸ αὐτὰ ὁ νέος ἡμιπορεῖ νὰ προχωρῇ μὲ μεγάλη εὐκολίᾳ εἰς κάθε ἄλλη γλώσσα διποῦ ἥθελεν ἐπιχειρισθῆ, εἰς κάθε ἔγκυκλο μάθημα, καὶ εἰς κάθε ἐπιστήμην κάθε ἄλλη μέθοδος είναι διέθρια διὰ τοὺς ἀρχαρίους, μάλιστα τὸ νὰ τοὺς βάνουν εἰς μιὰ παλαιὰ γλώσσα πρῶτο μάθημας ἀπ’ ἐδῶ λοιπὸν προέρχεται διποῦ διαβάζουν, διαβάζουν καὶ δὲν μαθαίνουν τίποτες, καὶ τὸ χειρότερο είναι διποῦ μὲ αὐτὸν τὸν διέθριο τρόπο τῆς σπουδῆς ἔξαμβλύνεται καὶ ὁ νοῦς τους, καθὼς μὲ μία καλὴ μέθοδο δεξύνεται καὶ τελειοποιεῖται.

Οι πρόγονοί μας λοιπὸν εἶναι πολλά ἄξει-
παινοὶ διὰ τὴ γλῶσσα, μὲν δἰον δὲν ἐσπού-
δαζαν ἔνεις γλώσσαις ἐπειδὴ ἐσπούδαζαν καλά
τῇ δικῇ τους· οἱ ἀπόγονοί τους δῆμως εἶναι τὸ
ἐναντίο καὶ χειρότερα ἀκόμη· ἐπειδὴ δὲν θέλουν
νὰ ἥξευρουν ἄντας ἔχουν γλῶσσα, καὶ Ισχυρογνω-
μοῦν ἔτι εἰς τὴν ἀμιάνθεια τους ἄχ! τί καται-
σχύνη εἰν' εἰς τοὺς παλαιοὺς "Ἐλληνας νὰ ἔχουν
τέτοιους ἀπογόνους!

Ἡ Ἀττικὴ διάλεκτος ὑπερτεροῦσε ὅλαις ταῖς
ἄλλαις καὶ καλλιεργημέναις καὶ ἀκαλλιεργηταῖς.
Εἰς τὴν Ἀττικὴν τὸ παλαιότερον ὡμιλοῦσαν Ἰω-
νικά ἐπειδὴ καὶ παλαιοὶ Ἰωνες οἱ κάτοικοι τῆς
Ἀττικῆς ἦταν ὕστερα ἐμεταβλήθηκαν, καὶ εἶχαν
κάποια διαφορά, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, μὴν ἔχων-
τας τὴν γλωσσοληψίαν μερικῶν, διοῦ στοχάζονται
τὴν μεταβολὴν τῆς γλώσσης διαφθορὰ τῆς γλώσ-
σας, τὴν ἐσπουδάζαν καθὼς ἦταν, ἐσύγγραφαν
εἰς αὐτήν, καὶ τὴν ἔδωκαν αὐτῷ τὸ δνομα δποῦ
εἶχε. Τὸν ὑπερτερημά της ἐστέκουνταν μάλιστα
εἰς μερικὰ φωνήντα, καὶ εἰς τὸν χαριέστατον
τρόπον, μὲ τὸν δποῖον τὰ ἐπρόφερναν· καὶ αὐτὸν
ἦταν γενικό. Θεόφραστος δποῦ διὰ τὴν θεία τον
φράσι οὐείχε τὸν μετονομάση δ Ἀριστοτέλης ἔτι,
ἀγοράζοντας μιὰ φορὰ κάτι λάχανα ἀπὸ μιὰ
γερόντισσα, ἐγνωρίσθηκε ἀπὸ αὐτῆς πῶς δὲν ἦτον
Ἀθηναῖος, καὶ τὸν ἐμεταχειρίσθηκε ἐκείνη σάν
ξένον, μὲ δλον δποῦ εἶχε καταβάλλη καὶ μία ἐπι-
μέλεια ἔχωριστὴ εἰς τὸ νὰ προφέρῃ καλὰ τὴν
Ἀττικὴν διάλεκτο.

Αττική οντασθεῖο.
· Από τοῦτο εὔκολα ἐλέγχονται ἔκεινοι, ὅπου
θέλοντας νὰ εὕρησον ἀπὸ μιὰ ἀτοπία τὸ πῶς
δὲν πρέπει νὰ ἀφίνωμεν τὴν γλῶσσά μας ἀκαλ-
λιέργητη, πέφτουν εἰς μιὰ ὅλῃ πολλὰ χειρότερη,
λέγωντας πῶς καλλιέργειά της εἶναι νὰ μακραίνῃ
ἀπὸ τὸ καθωμαὶ λημένο ίδιωμα, καὶ νὰ ἐγγίζῃ εἰς
τὸ ἐλληνικὸ καὶ κατ' αὐτὴ τὴ στραβὴ καὶ παρά-
λογη ἀρχή τους δίνουν κατὶ κανόνας καὶ χαρα-
κτῆρας, οἱ δοποῖοι χαρακτηρίζουν ἕνα ἀφύσικο
καὶ ἀμιορφό τέρας, μιὰ γλῶσσα μικτῇ ἀπὸ δύο
τρία μόρια ἁμαέκα καὶ λέξεις σχηματισμέναις
καὶ συνταγμέναις κατὰ τὸν τύπο τῆς ἐλληνικῆς,

καὶ τὴν δνομάζουν μιξοβάρβαρη, καὶ ἔκαμαν καλλίτερα νὰ τὴν ὀνόμαζαν μιξοβάρβαρη· διατὶ ἀλλιθινὰ ἡ τέτοια γλῶσσα δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ μύσας καὶ σάλια βαρβαρικά· διὰ τοῦτο παρακαλῶ τὸν ἀναγνώστη μου νὰ μὲ συχωρέσῃ νὰ μιλήσω κομμάτι παρεκβατικώτερα.

Καλλιέργεια μιᾶς γλῶσσας εἶναι νὰ τὴν πλουτίσουν μὲ λέξεις, μὲ φράσεις, μὲ τρόπους τοῦ λέγειν, μὲ τροπαῖς καὶ μεταφοραῖς, μὲ παροιμίαις, ἀπὸ τὰ δποῖα ἀκολουθεῖ νὰ εἶναι στερημένη ἡ φτωχὴ ἡ γλῶσσα ἐνὸς ἔθνους δποῦ δὲν εἶναι παιδευμένο· ὅμεν διὰ νὰ πλουτισθῇ καὶ νὰ ἡμπορῇ νὰ παραστήῃ κάθε λογῆς ἰδέα τοῦ ἔθνους δποῦ τὴν μεταχειρίζεται τὸ δποῖον εἶναι δ σκοπὸς τῆς κάθε γλῶσσας, ἥμπορει νὰ τὰ δανεισθῇ αὐτὰ ὅλα ἀπὸ μία ἄλλη δποῦ τάχει, ἔξαιρωντας μόνο ταῖς λέξεις, ταῖς δποίαις πρέπει ἄλλαις νὰ ταῖς πάρῃ ἀπὸ ἔκεινην δποῦ φαίνεται πῶς παράγεται, ἄλλαις νὰ ταῖς φριάσῃ κατ’ ἀναλογίαν ἔκεινων δποῦ ἔχει· μὰ ὅμεν δὲν ἥμπορεσῃ νὰ κυβερνηθῇ καὶ μὲ αὐτοὺς τοὺς δύο τρόπους, συγχωρεῖται νὰ ταῖς πάρῃ καὶ αὐταῖς ἀπὸ δποῦ ταῖς εὔρῃ· πλὴν ὅτι πάρῃ τόσο ἀπὸ τὴν μητέρα της, δσο καὶ ἀπὸ ἄλλαις ἔνεις γλῶσσας, διὰ νὰ τὰ οἰκειοποιηθῇ καὶ νὰ τὰ κάμη ἔδικά της, πρέπει νὰ τὰ μεταμορφόνη δσο τὸ δυνατὸ εἰς τὴν ἔδική της φύσι, ἀν δέλη νὰ φανῇ καλλιέργημένη, καὶ ὅχι μπαλωμένη μὲ λογῆς λογιῶν μπαλώματα. Αὐτὸ ἔκαμαν καὶ κάμμουν ὅλο ἔνα οἱ Ἐγγλέζοι, οἱ Φραντζέζοι, οἱ Ἰταλοί, οἱ Σπανιόλοι, καὶ δσοι ἔτυχαν νὰ εύρουν τὴν γλῶσσα τους ἀκαλλιέργητη· αὐτὸ ἔκαμαν μιὰ φορὰ καὶ οἱ Λατīνοι· αὐτὸ ἔκαμαν (ἀκούστε) καὶ οἱ προπάτορές μας Ἐλληνες, ὅτι ἔπειραν ἀπὸ ἄλλαις γλῶσσας, τὸ ἔμεταποίησαν εἰς τὴν φύσι τῆς ἔδικῆς των τόσο, δποῦ καὶ οἱ Ἰδιοὶ Ἰσως μετὰ καιρὸν ἔδυσκολεύονταν νὰ τὸ γνωρίσουν.

Αὐτὸ δς κάμμωμεν καὶ ἥμεις, οἱ ἀπόγονοι τῶν περιφήμων ἔκεινων ἡ γλῶσσα μας ἔχει τύπους σχηματιστικούς, ἔχει κλίσι, ἔχει κανόνας συντακτικούς· λοιπὸν δταν ὅταν γράψωμεν εἰς αὐτὴν πρέπει νὰ ἀκολουθήσωμεν τοὺς τύπους τῆς, τὴν κλίσι της, τοὺς κανόνας της δποῦ εἶναι ἡ ψυχὴ καὶ τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς κάθε γλῶσσας, τὰ δποῖα τὰ εὐρίσκομεν ὅχι εἰς τὸν ἄρεα θεωρῶντας, μήτε σὲ ἄλλη γραμματικὴ σκαλίζωντας, ἀλλὰ μέσα στὴν Ἰδια γλῶσσα, παρατηρῶντας τὴν φύσι της, τουτέστι τὴν κοινὴ χρῆσι δποῦ εἶναι δημιουργὸς καὶ γραμματικὴ κάθε γλῶσσας· διὰ τί ἡ γραμματικὴ μιᾶς γλῶσσας δποιαςδήποτε δὲν εἶναι ἄλλο τίποτες παρὰ μιὰ περιγραφὴ τῆς γλῶσσας, ἡ δποία ζωγραφίζει τὴν μορφή, τοὺς χαρακτῆρας, τὰ ἴδιωματα της, διὰ νὰ ἀκολουθοῦν δλοὶ καὶ νὰ μὴ γράψουν καθένας κατὰ τὴ φαντασία του (πάθος τοῦτο κοινὸ τῶν ἀνθρώπων νὰ ἀποτρέπεται ἀπὸ τὰ

τετριμένα); αὐτὴ εἶναι καλλιέργεια γλώσσας, καὶ ἔκεινο δποῦ λέγουν πῶς καλλιέργεια εἶναι νὰ τὴν ἔγγιζωμεν εἰς τὸ ἔλληνικό, εἶναι κακοέργεια, ἀν συγχωρῆται νὰ εἰπῶ ἔτι, διαφθορά· διὰ τί δσο γυρεύομεν νὰ τὴν πλησιάσωμεν εἰς τὸ ἔλληνικό, τόσο τὴν μακραίνουμεν ἀπὸ τὴ φύσι της, τὸ δποῖο βέβαια ἔνας φρόνιμος δὲν ἥμπορει νὰ τὸ εἰπῇ καλλιέργεια.

Εἰς ἔκεινο δποῦ προβάλλουν δλοὶ σχεδὸν οἱ σπουδαῖοι μας, πῶς μήτε δ Πλάτων μήτε δ Ἀριστοτέλης μήτε ἄλλος τινὰς ἔγραφε καθὼς ὕμιλουσε τότε δ πολὺς ἀνθρωπος, διὰ νὰ στερεώσουν τὴ γνώμη τους, πῶς πρέπει καὶ καλὸν νὰ μὴ μιμούμασθε καὶ ἥμεις τὴν κοινὴν ὕμιλία δταν γράψωμεν, ἀλλὰ νὰ τὴν ἀνακατόνωμεν μὲ τὴν ἔλληνη διὰ νὰ είμασθε ἔξι ἡμισείας βάρβαροι, καὶ φρούμασθε καθαρὰ καθὼς μᾶς τὴν ἔδωκεν ἡ φύσι, ἀλλὰ νὰ τὴν ἀνακατόνωμεν μὲ τὴν ἔλληνη διὰ νὰ είμασθε ἔξι ἡμισείας βάρβαροι, καὶ νὰ μὴ θέλωμεν νὰ τὴ γράψωμεν καθὼς πρέπει, διὰ νὰ είμασθε ἔντελῶς εὐγενεῖς, καθὼς νομίζονται καὶ εἶναι ὅλα τὰ ἔθνη δποῦ μιλοῦν καὶ γράφουν τὴ γλῶσσά τους καθαρὰ κατὰ τὴ φύσι καὶ χρῆσι της;

Πλὴν τοῦτο δὲν εἶναι νόσος μόνο τῶν Ρωμαίων τὸ είχαν οἱ Φραντζέζοι ἔως εἰς τὸ περασμένο αἰῶνα· τὸ είχαν οἱ Γερμανοὶ ἔως προχθές δ πρώτος Φραντζέζος δποῦ ἔκαμε γραμματικὴ στὴ γλῶσσά του, τόσο ἔμισηθηκε ἀπὸ

τοὺς σοφοὺς τοῦ καιροῦ του καὶ ἐπομένως καὶ ἀπὸ τοὺς κοινοὺς διὰ τὴν πρόληψι δποῦ εἶχαν εἰς αὐτούς, τόσο λέγω ἔμισηθηκε, ἐπειδὴ ἐσχημάτισε ταῖς λέξεις κατὰ τὴν κοινὴ χρῆσι, καὶ δχι κατὰ τὴ λατινική, ὡς δποῦ ἔφτωχνε, μὲ τὸ νὰ μὴν ἔγύριζε κανένας νὰ τὸν ἰδῃ, καὶ ἀπέθανε ἀπὸ τὴν πεῖνα· δμοίως δ πρώτος Γερμανός δμως αὐτὰ τὰ ἔθνη ἔγνωρισαν τέλος πάντων τὴν τύφλωσί τους, καὶ θαυμάσουν ἔκείνους, δποῦ ἔκαταφρόνεσαν οἱ προπάτορές τους, καὶ τοὺς ἔμιμηθησαν καὶ τοὺς στήγουν κολοσσοὺς εἰς τὰ φιλολογικά τους βιβλία· διὰ τὶ τοὺς ἄνοιξαν τὰ μάτια, καὶ τοὺς ἔδειξαν δρόμο δμαλὸ καὶ σύνγραφουν τὴ γλῶσσά τους καθαρὰ κατὰ τὴ φύσι καὶ χρῆσι της;

† ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΣ

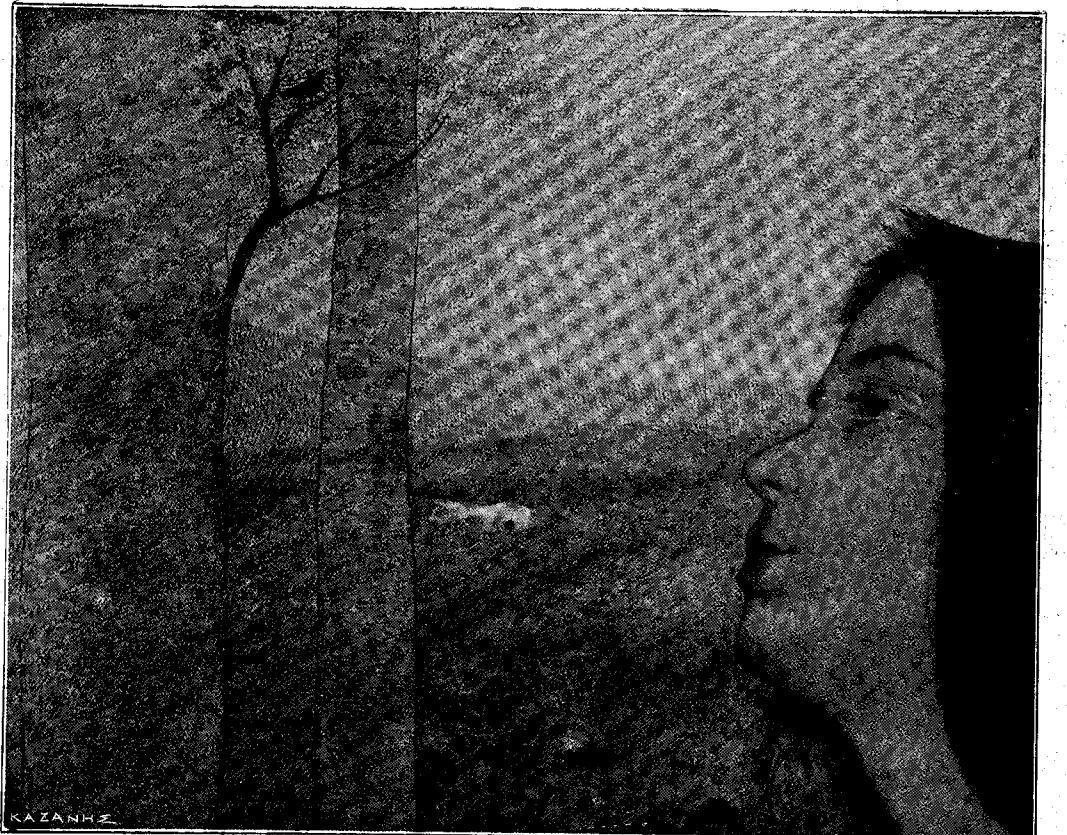
ΑΠΟ ΤΑ ΔΟΚΙΜΙΑ ΤΟΥ ΕΜΕΡΣΟΝ — ΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ *

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Πλάτων ἔβύζανεν εἰς τὴν ΕἈγγυπτὸν καὶ εἰς τὰς ἀνατολικὰς περιηγήσεις τοῦ τὴν ἔννοιαν μιᾶς ὑπότητος, ἡ δποία περιέχεται εἰς ὅλα τὰ πράγματα. Τὴν ἔνότητα τῆς Ἀσίας καὶ τὰς λεπτομερεῖας τῆς Εὐρώπης, τὸ ἀπειρόν τοῦ ὀσιατικοῦ νοῦ καὶ τὴν δριστικήν, ἀποτελέσματα ἀγαπῶσαν, μηχανὰς κατασκευάζουσαν, ἐπιφανείας ἀναζητοῦσαν, θεαματικὰς παραστάσεις διοργανοῦσαν Εὐρώπην — ἥλθεν δ Πλάτων νὰ τὰς συνδιαλλέξῃ, νὰ τὰς ἔνωσῃ καὶ ν' αὐξήσῃ τὴν δρᾶσιν ἀμφοτέρων διὰ τῆς πλακὸς τοῦ Διός, ἡ ἔνωσις τῶν δύο ἀδυνάτων, ποὺ ἐπαναλαμβάνεται εἰς τῆς Εὐρώπης δλαι εἰνε μέσα εἰς τὴν κεφαλήν θεόφραστος πῶς δὲν ἔταν οὐτόχθωνας, δὲν τὸν ἔγνωρισε ἀπὸ σύνταξι ἡ ἀπὸ κανένα σχῆμα· διὰ τί αὐτὰ δ Θεόφραστος καλλίτερα τὰ ἔξενρε ἀπὸ τὴν γερόντισσα, ἀλλὰ βεβιαίτατα τὸν ἔγνωρισε ἡ ἀπὸ προφορὰ ἡ ἀπὸ πάθος καμμάτις λέξεως.

Ἐν συντομίᾳ ἀνεστήθη τότε εἰς νοῦς ἔγκλείων μέσα τοῦ τὴν ισορροπίαν καὶ δυνάμενος νὰ συλλάβῃ καὶ τὰ δύο στοιχεῖα. Είνε τόσον εύκολον νὰ είνε τις μέγας δσον καὶ νὰ είνε μικρός. Ο λόγος, διὰ τὸν δποῖον δὲν θέλομεν νὰ πιστεύσωμεν ἀμέσως εἰς ἀξιοθάμαστα πνεύματα, εἰνε δτι εύρισκονται πέραν τῶν δρῶν τῆς πειρασμοῦ, καὶ δικάζει τοὺς δικαστάς. Οσάκις διετύπωνε μεταφυσικὰ γνωρίσματα καὶ διακρίσεις, ἐφρόντιζε νὰ παραλαμβάνῃ τὰς εἰκόνας τοῦ ἀπὸ πηγάδας, τὰς δποίας ἐπειριφρόνους οἱ σοφίσται καὶ οἱ πολιτικοὶ ἀντίτοις, ἀπὸ ἵππους καὶ κυνόρια, ἀπὸ κάδους καὶ χύτρας, μαγείρους καὶ ἀνθρώπους τῆς ἀγορᾶς, ἀπὸ τὰ παραπήγματα τῶν κεφαλήν.

Ο νοῦς ποὺ διετέλει εἰς ισορροπίαν ἥλθε. Μολονότι ἡγάπα τὴν ἀφηρημένην ἀλήθειαν, ἐφύλαξεν ἐν τούτοις τὸν ἀνθρώπισμον τοῦ διδάσκων τὴν δημοτικωτάτην δλων τῶν ἀρχῶν, τὸ ἀπόλυτον ἀγαθόν, ποὺ ἀρχει ἐπὶ τῶν βασιλέων καὶ δικάζει τοὺς δικαστάς. Οσάκις διετύπωνε μεταφυσικὰ γνωρίσματα καὶ διακρίσεις, ἐφρόντιζε νὰ παραλαμβάνῃ τὰς εἰκόνας τοῦ ἀπὸ πηγάδας, τὰς δποίας ἐπειριφρόνους οἱ σοφίσται καὶ οἱ πολιτικοὶ ἀντίτοις, ἀπὸ ἵππους καὶ κυνόρια, ἀπὸ κάδους καὶ χύτρας, μαγείρους καὶ ἀνθρώπους τῆς ἀγορᾶς, ἀπὸ τὰ παραπήγματα τῶν κεφαλήν.

* «Παναθηναϊα» 31 Μαρτίου.

ΚΑΛΩΝΤΑΣ ΤΟ ΠΟΥΛΙ

ΥΠΟ Α. ΡΙΚΕ

καὶ τῶν ἰχθυοπωλῶν. Καθόλου δὲν ἔπιξητεῖ νὰ δεῖξῃ τὴν ἀπόφασιν δτι πρέπει καὶ οἱ δύο πόλοι τοῦ νοῦ νὰ φαίνωνται εἰς τὰς ἀνακοινώσεις τού. Τὰ ἐπιχειρήματά του καὶ τὸ ἀποφέγματα ἔχουν μέσα των δλόκηρον τὴν βαρύτητα καὶ ἀποτελοῦν τρόπον τινὰ σφαιρικὴν τελειότητα. Εἰς αὐτὰ φαίνονται πραγματικῶς πάντοτε καὶ οἱ δύο πόλοι καὶ εἶνε σὰν νὰ γίνωνται δύο χειρες ποὺ συλλαμβάνουν δτι ταῖς ἀνήκει καὶ τὸ οἰκειόποιοῦνται.

Κάθε μέγας καλλιτέχνης ἔγινε τοιοῦτος διὰ τῆς συνθέσεως. Ἡ ἴσχυς μας ἔγκειται εἰς τὰς μεταβάσεις, εἶνε τρόπον τινὰ ἥ μεταίχμιος γνωμῇ μετεξέν δύο ἀκροτήτων. Ὁμοιάζει τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης, τὴν θάλασσαν ποὺ τὴν βλέπομεν ἀπὸ τὴν ἀκτὴν, τὴν ἀκτὴν ποὺ τὴν βλέπομεν ἀπὸ τὴν θάλασσαν, τὴν ἔνεργειαν δύο μετάλλων, ποὺ συνεφάπτονται ἔκδηλοῦται εἰς τὴν αὔξησην τῆς δυνάμεως μας κατὰ τὴν προσέγγισιν ἥ τὴν ἀπομάκρυνσιν φίλου, εἰς τὴν πεῖραν προνοητικῆς παραγωγικότητος, ἥ δποια δὲν ἔμφανται οὔτε εἰς τὴν οἰκονόμησιν οὔτε εἰς τὰ ταξίδια, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὰς μεταβατικὰς

περιόδους ἀπὸ τὸ ἐν εἰς τὸ ἄλλο, καὶ αἱ δποῖαι πρέπει διὰ τὸ νὰ χρησιμοποιῶνται καταλλήλως καὶ νὰ διατίθενται τοιουτορόπτως, ὡστε νὰ παρέχουν δσον τὸ δυνατὸν μεγαλειτέραν ἐπιφάνειαν ἥ τοιαύτη κινητικά δύο στοιχείων πρέπει καὶ καὶ νὰ ἔχηγήσῃ τὴν δύναμιν καὶ τὰ θέλγητρα τοῦ Πλάτωνος. Ἡ τέχνη ἐκφράζει τὸ ἐν καὶ ταῦτοις διὰ τὸ ἄλλοιον. Ο νοῦς ζητεῖ νὰ κατανοήσῃ τὴν ἐνότητα ἐν τῇ ἐνότητι, ἥ ποιησις θέλει νὰ τὴν δεῖξῃ διὰ τοῦ πολλαπλοῦ, δηλαδὴ πάντοτε διὰ ἐνὸς ἀντικειμένου ἥ συμβόλου. Ο Πλάτων φέρει μαζί του πάντοτε δύο δοκεῖα, ἐν γεμάτον μὲ αἰθέρα καὶ τὸ ἄλλο μὲ βαφὴν καὶ μεταχειρίζεται πάντοτε καὶ ἀμεταβλήτως καὶ τὰ δύο. Ἐὰν τὰ γεγονότα ἐκτεθοῦν κατὰ σειρὰν βαλμένα μὲ γεγονότα, ὡς στατιστική, ὡς πραγματικὴ ἴστορία, θὰ εἶνε μόνον ἀτλᾶ ἀντικείμενα καταγραφῆς. Ἀλλ’ ἐὰν ἐκφρασθοῦν διὰ τοῦ λόγου, θὰ ἔχουν ἀνεξάτητον δέληγητρον. Ο Πλάτων στρέφει πρὸς ἡμᾶς μὲ ἀκατάπτωστον ποικίλιαν δὲ μὲν τὴν μίαν δὲ τὴν ἀλλήν πλευρὰν τῆς πλακὸς τοῦ Διός.

Καὶ διὰ νὰ μεταχειρισθῶ ἐν παραδειγμα:

ἀπὸ τοὺς φυσιοφίλοσόφους ὁ καθεὶς εἶχεν ὑπαγάγει τὴν θεωρίαν του εἰς τὸν κόσμον τὴν θεωρίαν τῶν ἀτόμων, τὴν θεωρίαν τοῦ πυρός, τὴν τῆς δίκης τοῦ ὄντος καὶ τὴν τοῦ πνεύματος, θεωρίας δηλαδὴ τῶν ὅποιων ἥ θεμελιώδης ἔννοια ἦτον δὲ μὲν μηχανική, δὲ δὲ χημική. Ο Πλάτων, ὁ μέγας διδάσκαλος τῶν μαθηματῶν, ὁ ἀκάματος ἐρευνητὴς ὃλων τῶν φυσικῶν νόμων καὶ αἰτίων, αἰσθάνεται δτι ὅλα ταῦτα εἶνε δευτερεύοντα αἴτια καὶ ὡς τοιαῦτα δὲν εἶνε προσφυγὴ εἰς κοσμικὰς θεωρίας, ἀλλὰ εἶνε ἀπλῶς μόνον ὑλικὰ ἀντικείμενα καταγραφῆς. Διὰ αὐτὸν εἰς τὴν ἔρευναν τῆς φύσεως προτάσσει τὸ δόγμα: «Ἄλεγμεν δὴ δὲ ἢν τινα αἴτιαν γένεσιν καὶ τὸ πᾶν τὸδε διαγνωστάς ξυνέστησεν, ἀγαθὸς ἢν; ἀγαθῷ δὲ οὐδεὶς περὶ οὐδερὸς οὐδέποτε ἐγγίγεται φύσιος τούτον δὲ ἐκτὸς ἀπὸ πάντα διατίθεις μάλιστα γενεσίδημη παραπλήσια ἔντιθεται πάντοτε μὲ ἀνεκτικότητα διατίθεται πρὸς τὰς δεισιδαιμονίας τοῦ λαοῦ. Εἰς ταῦτα πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἡ πίστις του, δτι ἡ ποίησις, ἡ προφητεία καὶ ἡ κατανόησις τῶν ὑψίστων ἔννοιῶν πρόερχονται ἀπὸ μίαν γνῶσιν, τῆς δποίας δὲν εἶνε κύριος διανθρώπως, δτι οἱ Θεοὶ ποτὲ δὲν φιλοσοφοῦν, ἀλλὰ δτι αὐτὰ τὰ θαύματα συντελοῦνται μὲ κάπιον εἶδος θείας ἐπιφοιτήσεως. Μὲ τὰ πτερά τῶν Πηγάδων τρύπων πετῷ δυηλά εἰς τὰς νεφελώδεις ἐκτάσεις, ἐπισκέπτεται κόσμους, εἰς τοὺς δποίους σάρξ ἀνθρώπου ποτὲ δὲν ἥμπορει νὰ εἰσχωρήσῃ εἰδε τὰς ψυχὰς βασανιζομένας, ἥκουσε τὴν ἀπόφασιν, τοῦ ὑπάτου δικαστοῦ, βλέπει τὴν τιμωρὸν μετεμψύχωσιν, τὰς μοίρας μὲ τὴν ἥλατην καὶ τὴν φαλίδα καὶ ἀκούει τὸν ἐκκωφαντικὸν βόμβον τῆς ὀτράκτου των.

«Ἡ συνθετικὴ ποὺ χαρακτηρίζει τὴν διάνοιαν του ἀποκαλύπτεται εἰς ὅλα του τὰ ἔργα. Ὁπουδήποτε ἐμφανισθῇ νοῦς ἀσυνήθως εὐδὺς καὶ ἐκτεταμένος, θὰ εῖρωμεν προτερήματα εὐκόλως συνενούμενα εἰς τὸν ζωντανὸν ἀνθρώπων, ἀλλὰ κινούμενα ἀσυνβίβαστα εἰς τὴν περιγραφῆν. Ο νοῦς του Πλάτωνος δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἐκτενῇ εἰς κινεζικὸν κατάλογον, ἀλλὰ ἥμπορει νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸς μόνον ἀπὸ ἔνα ἔξαιρετικὸν νοῦν κατὰ τὴν ἔξασκησιν τῆς ἔξαιρετικῆς του δυνάμεως. Εἰς αὐτὸν συνδυάζεται ἡ πλέον ἀχαλίνωτος φαντασιοπλήξια μὲ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ γεωμέτρου. Καὶ δμως ἥ τολμηρά του φαντασία τοῦ παρέχει ὡς ἄλλο τόσον ἀσφαλέστερο στήριγμα τὰ γεγονότα, ὅπως εἰς τὰ πτηνὰ ποὺ πετοῦν ὑψηλότερα ἥ φύσις δίδει καὶ τὰς νευρωδεστέρας πτέρυγας. Τὸ ἀριστοκρατικὸν του τόρνειμα, ἥ ἐσωτερικὴ κομψότης ποὺ τὴν ἀκονίζει μία τόσον λεπτὴ εἰρωνεία, ὡστε νὰ κεντᾷ καὶ νὰ παραλύῃ, στολίζουν τὴν πλέον ἀκμαίαν ὑγείαν καὶ τὸν πλέον ἰσχυρὸν δργανισμόν. Οἱ παλαιοὶ ἔλεγαν δτι «ἐὰν ὁ Ζεὺς κατέβανεν εἰς τὴν γῆν, θὰ ὁμίλει τὴν γλώσσαν τοῦ Πλάτωνος». Ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸ ἀριστοκρατικὸν αὐτὸν ὑφος ἐνυπάρχει εἰς τὴν τάσιν πολλῶν καὶ τὴν οὐσίαν ὃλων τῶν ἔργων του κάποια σοβαρότης, ἥ δποια εἰς τὴν διάθεσίν του, ὡστε ἀμέσως ἔχει ἐνώπιον

τον καὶ ἔν δπλον, τὸ δποῖον χρειάζεται νὰ χειρισθῇ εἰς κάθε στροφήν. Ὅπως δὲ πλούσιο ἀνθρώπος δὲν φορεῖ περισσότερα ἐνδύματα οὕτε ἵππεινε πολλοὺς ταῦτοχρόνως ἵππους, οὐτε διαιτᾶται εἰς περισσότερα δωμάτια ἀπὸ τὸν πτωχόν, ἀλλὰ πάντοτε χρησιμοποιεῖ ἐκεῖνο τὸ ἔνδυμα, ἐκεῖνο τὸ δῆχτα, ἐκεῖνο ἐπὶ τέλους τὸ μέσον, τὸ δποῖον εἶνε κατάλληλον εἰς τὸν σκοπόν του καθ' ἥν ὅραν τοῦ χρειασθῆ, ἔτσι καὶ τοῦ Πλάτωνος ὁ πλοῦτος εἶνε ἀνεξάντλητος καὶ αἱ κατάλληλοι λέξεις εἶνε δι' αὐτὸν εἰς πᾶσαν ὅραν πρόχειροι. Καὶ τῷ δόντι δὲν ὑπάρχει δπλον εἰς τὰς ἀποθήκας τοῦ πνεύματος, τὸ δποῖον νὰ μήν ἐχειρίσθῃ ὡς κυριάρχος καὶ ὡς ἀριστοτέχνης, τὴν ἐπικήν καὶ τὴν ἀναλυτικὴν μέθοδον, τὴν μανίαν, τὴν διαισθησιν, τὴν μουσικήν, τὴν σάτυραν καὶ τὴν εἰρωνείαν μέχρι τῆς χυδαίας φρασιολογίας καὶ τῆς αὐλικῆς ἀβροεπείας. Αἱ ἐπειηγηματικαὶ του εἰκόνες εἶνε ποίησις καὶ τὰ σκώμματά του εἶνε εἰκόνες. Ἡ μαιευτικὴ τέχνη, τὴν δποίαν ἐπετηδεύετο ὁ Σωκράτης, εἶνε σοβαρὰ φιλοσοφία καὶ δὲν ὑπὸ αὐτοῦ διατυπωθεὶς δρισμὸς τῆς Ῥητορικῆς διὰ τὸν λέξεων «κολακείας» καὶ «δψφοποιητικῆς» εἰς τὸν Γοργίαν, ἡμπορεῖ καὶ σήμερον ἀκόμη νὰ μᾶς ἔξυπηρετήσῃ. Κανεὶς δήτωρ δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἔμποιησῃ τόσην ἐντύπωσιν, δσην ἐκεῖνος δὲν δποῖος ἔχει τὴν ἴκανότητα νὰ δίδῃ ἐπιτυχεῖς προσωνυμίας.

Καὶ πόσον ἡμπορεῖ νὰ συγκρατῆται, νὰ περοδίζῃ τοὺς ἴσχυρισμούς του καὶ νὰ σταματᾷ τὴν βροντήν του εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου της. Μακροθύμως συγχωρεῖ εἰς τὸν ἀστὸν καὶ εἰς τὸν αὐλικὸν ὅλα τὰ βέλη, τὰ δποῖα ἡμιτοροῦν νὰ ἔκτοξευθοῦν κατὰ τῶν σχολῶν: «Φιλοσοφία γάρ τοι ἔστω, ὁ Σώκρατες, χαρίει, ἂν τις αὐτοῦ μετρίως ἄψηται ἐν τῇ ἥιτιᾳ: ἐάν δὲ περαιτέρω τοῦ δέοντος ἐνδιατρίψῃ, διαφθορὰ τῶν ἀνθρώπων». Δὲν ἦτο δύσκολον εἰς αὐτὸν νὰ είνει γενναιόφρων, ἀφ' οὗ μὲ τὴν ἥλιοιειδῆ κεντρικότητα τῆς ὀντότητός του καὶ τὴν ἔκτασιν τοῦ βλέμματός του είχεν ἀνέφελον πίστιν. «Οπως ἡ γνῶσίς του, ἔτοι ἦτο καὶ ὁ λόγος του παῖζει μὲ τὴν ἀμφιβολίαν καὶ τὴν ἔξετάζει μὲ δλην τὴν δυνατὴν σοβαρότητα φαίνεται σὰν νὰ ξωγραφίζει καὶ νὰ εἰρωνεύεται καὶ δίπτει ὡς ἐκ παρέργου εἰς τὸ μέσον ἐν ἀπόφθεγμα, τὸ δποῖον ἀναστατώνει τὸν κόσμον. Ἡ θαυμαστή του σοβαρότης ἐκδηλοῦνται ὅχι μόνον εἰς μονομερῆ σημεῖα, εἰς τὰ ἄστρα ἐκεῖνα μαὶ καὶ ὅχι τοῦ διαλόγου, ἀλλὰ καὶ εἰς δλοκλήρους καὶ συνεχεῖς δίνας φωτός: «Ἐγὼ μὲν οὖν, ὁ Καλλίκλεις, ὑπὸ τούτων τῶν λόγων πέπεισμαι, καὶ σκοπῶ δπως ἀποφάνοῦμαι τῷ κριτῇ ὃς ὑγιεστάτην τὴν ψυχήν χαίρειν οὖν ἔσσας τὰς τιμὰς τὰς τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, τὴν ἀλήθειαν σκοπεῖν πειθάσσουμαι τῷ δητὶ

ώς ἀν δύναμαι βέλτιστος ὅν καὶ ζῆγε καὶ ἐπειδὴν ἀποθνήσκω ἀποθνήσκειν. Παρακαλῶ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους πάντας ἀνθρώπους, καὶδύναμαι, καὶ δὴ καὶ σὲ ἀντιπαροκαλῶ ἐπὶ τοῦτον τὸν βίον καὶ τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ὃν ἔγαφημι ἀπὸ πάντων τῶν ἐνθάδε ἀγώνων εἶναι»

Μεγάλη είνε ἐπίστης καὶ ἡ ἴσορροπία τῆς ὑποστάσεως καὶ τῶν τρόπων τού· μαζὶ μὲ τὴν πλέον λεπτήν νόησιν συνενόνει μίαν τοιαύτην συμμετρίαν, μίαν τόσην ὅρθὴν ἀναλογίαν ὅλων του τῶν ἰδιοτήτων, ὡστε βλέπουν οἱ ἀνθρώποι δι' αὐτοῦ νὰ χρησιμοποιοῦνται καὶ ν' ἀποκτοῦντὴν ἀξίαν των τὰ ἰδιαῖα των ὄντεια καὶ αἱ ἔκλαμψεις τοῦ πνεύματός των. Ὁ τελείως ὑγῆς δρόμος νοῦς του παρέχει εἰς αὐτὸν τὸ δικαιώματα καὶ τὴν ἀρμοδιότητα νὰ είνει ὁ διερμηνεὺς τοῦ κόσμου. Ἐχει νοῦν ὅποιον ἔχουν ὅλοι οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ ποιηταὶ ἀνθρώπωι, ἀλλὰ ἔχει καὶ ἔκεινο τὸ ὅποιον ἔκεινοι στεροῦνται, τὸν διαλυτικὸν ἔκεινον ὁρθολογισμὸν τοῦ νὰ μη φέρῃ τὴν ποίησίν του εἰς σύγκρουσιν μὲ τὰ φαινόμενα τοῦ κόσμου καὶ νὰ ἔγειρῃ γέφυραν ἀπὸ τὰς τροιδόνες τῶν πόλεων μέχρι τῆς Ἀτλαντίδος. Πῶς ὑπερηφῆ ἡ τὰς βαθμίδις καὶ πῶς χειραγωγεῖ τὰς ἰδέας του ὁ σονδήποτε ἐλκυστικὴ καὶ ἥλιγγιώδης καὶ ἀν εἰνε εἰς τὸ πλευρόν του ἡ ἄβυσσος, καὶ τὰς διηγεῖ πάντιστε ἀπὸ εὐπρόσιτα μονοπάτια μέχρι πεδιάδος! Ποτὲ δὲν ἐκβάλλει φωνὰς ἐν ἐκστάσει, οὔτε μᾶς παρασύρει εἰς αἰφνιδίους ποιητικοὺς ἐνθουσιασμούς.

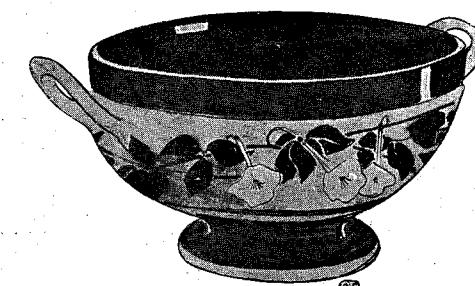
Ο Πλάτων συνέλαβε τὰ θεμελιώδη γεγονότα. Εἰς αὐτὸν ἐπετρέπετο νὰ πέσῃ κατὰ γῆς καὶ νὰ σκεπάσῃ τοὺς ὄφθαλμούς του εἰς τὴν λάτρειαν ἐκείνου ποὺ οὗτε μετρεῖται οὕτε ὑπολογίζεται οὕτε γνωρίζεται οὕτε ὀνομάζεται, ἔκεινου διὰ τὸ ὅποιον ὅλο ἡμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν καὶ ὅλα νὰ τὸ ἀρνηθῶμεν, τὸ ὅποιον εἶνε «τὸ δὲ καὶ τὸ μὴ δύν». Τὸ ἀπεκάλει τὸ ὑπερούσιον. Ἡτο μάλιστα πρόθυμος — ως εἰς τὸν Παρμενίδην — ν' ἀποδεῖξῃ ὅτι οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ὅτι αὐτὸ τὸ δύν ὑπερβαίνει τὰ δρια τῆς ἀνθρωπίνης νοήσεως. Κἀνεις ἀλλος δὲν ἀνεγνώρισεν ως αὐτὸς τὸ ἀνέκφραστον, μὲ τόσην ἀνεπιφύλαξιν. Ἀλλ' ἀφ' οὗ, ως ἀντιπρόσωπος τρόπον τινὰ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἐτέλεσε τὸν φόρον τῆς λατρείας του εἰς τὸ ἀτελεύτητον, ἐσηκώνετο πάλιν ὅρθιος καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸ ἀνθρωπίνον γένος ἰσχυρίζετο: «Καὶ δύμας ὑπάρχει γνῶσις!» δηλαδὴ ἡ Ἀσία ἔλαβε παρ' αὐτῷ τὸ προσῆκοντα φόρον τιμῆς, δὲ ὠκεανὸς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς δυνάμεως, δὲ ὅποιος προηγεῖται τῆς μορφῆς, τῆς θελήσεως, τῆς γνώσεως, τὸ αἰώνιος ταῦτον, τὸ ἀγαθόν, τὸ ἔν, — ἀλλὰ μετά τὴν προσευχὴν ταῦτην ἀνάζωγοντιθὲν καὶ ἐνισχυθὲν ἐπιτορέφει πάλιν εἰς αὐτὸν τὸ ἔντοπικον τῆς Εὐρώπης, ἥ δομή πρὸς τὴν παιδείαν καὶ τὸ κάμψιν, καὶ ἀνα-

φωνήσῃ: «Καὶ ὅμως ὑπάρχει γνῶσις!» Ναί, ὑπάρχει γνῶσις, ἡ φύσις τῶν πραγμάτων εἰνε ἐπιδεκτικὴ ἔρευνης, ἐπειδὴ ἀφ' οὗ τὰ πάντα ἐκπορεύονται ἀπὸ τὸ ἔν, θὰ εἰπῇ ὅτι ὑπάρχουν μεταξύ των δεσμοὶ καὶ συνάρτεια. Εἰς δλα τὰ πράγματα ὑπάρχει μία κλῖμαξ καὶ αἱ ἀμοιβαῖαι σχέσεις μεταξὺ οὐδανοῦ καὶ γῆς, ἀπὸ τῆς ὕλης πρὸς τὸ πνεῦμα, ἀπὸ τὸ μέρος πρὸς τὸ δόλον, εἶνε οἱ ὅδηγοι μας. Ὅπως ὑπάρχει μία ἐπιστήμη τῶν ἀστέρων, ἡ ὅποια καλεῖται ἀστρονομία, μία ἐπιστήμη τῶν ποιοτήτων, ἡ μαθηματική, μία ἐπιστήμη τῶν ποιοτήτων, ἡ ὅποια λέγεται χημεία, ἡ τοι ὑπάρχει καὶ μία ἐπιστήμη τῶν ἐπιστημῶν, — τὴν ὅποιαν ὀνομάζει διαλεκτικὴν — καὶ ἡ ὅποια δὲν εἶνε ἄλλο παρὰ διορόπος μὲ τὸν ὅποιον δὲν νοῦς διακρίνει τὸ ἀληθὲς ἀπὸ τὸ ψευδές. Βάσιν ἔχει τὴν παρατήρησιν τῆς ταῦτης καὶ τῆς διαφρούρητος, διότι κρίνειν σημαίνει συνδέειν μὲ ἐν ἀντικείμενον τὴν ἔννοιαν ἡ ὅποια τῷ ἀνήκει. Αἱ ἐπιστήμαι — καὶ αἱ τελειότεραι ἀκόμη, ἡ μαθηματικὴ καὶ ἡ ἀστρονομία — δμοιαίζουν τοὺς ἔρασιτέχνας κυνηγούς, οἱ ὅποιοι προσβάλλουν κάθε δήραμα ἐμφανιζόμενον ἐνώπιον των, ἀδιάφορον ἔαν δὲν ἔχουν τί νὰ τὸ κάμουν. Ἡ διαλεκτικὴ χρεωστεῖ κατὰ πρῶτον νὰ τὸν διδάξῃ τὴν χρῆσιν. «Ἐίνε τοιαύτης φύσεως ὥστε κανεὶς φρόνιμος καὶ νουνέχῃς ἀνθρώποις δὲν θὰ ἐπιχειρήσῃ καμμίαν ἔρευναν χάριν αὐτῆς καὶ μόνης, ἀλλὰ μόνον ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ προαχθῇ εἰς τὴν μίαν ἐπιστήμην ἡ ὅποια περιλαμβάνει δλας τὰς ἄλλας».

«Εἰς τὴν φύσιν ή εἰς τὴν ἰδιότητα τοῦ ἀνθρώπου ἔγγειται νὰ συλλάβῃ ἐν σύνολον, ἐκεῖνο δηλαδὴ τὸ δόπιον εἰς τὴν πολλαπλότητα τῶν αἰσθημάτων ἡμπορεῖ νὰ συμπεριληφθῇ ὑπὸ μίαν ἔλλογον ἐνότητα». «Ἡ ψυχὴ ή δοπία οὐδέποτε ἀντελήφθη τὴν ἀλήθειαν δὲν ἡμπορεῖ νὰ μεταβῇ εἰς ἀνθρωπίνην μορφήν». «Οὐ γάρ η γε μήποτε ἰδοῦσα τὴν ἀλήθειαν εἰς τόδε ἥξει τὸ σχῆμα». Εὐαγγελίζουμαι εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀδύνατον ν' ἀνακαλύψωμεν ὅτι ἀγνοοῦμεν καὶ δι τούτης τάχα ἀνωφελές νὰ ἐπιχειρήσωμεν τὴν ζήτησιν του». Μᾶς ἔξασφαλίζει μίαν σκοπιάν, ή δόπια δὲν δεσπόζεται ἀπὸ καμμίαν ἄλλην καὶ μᾶς τὴν ἔξασφαλίζει μιὲν τὸ πάθος της πρὸς πᾶν ὅτι εἶναι πραγματικὸν καὶ ἐκτιμᾷ τὴν φιλοσοφίαν μόνον καθ' ὃσον παρέχει τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ἐνασχολήσεως μὲ τὴν πραγματικὴν ὄντότητα τῶν πραγμάτων.

[Ακολουθι

Μεταφραστής Θ. Χ. ΦΛΩΡΑΣ

Ο ΠΑΠΟΥΛΗΣ

— ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ —

“Ετσι, μὲ τές μασκάλες του στηριγμένες ἀπάντου σε δυό δεντρένια διχαλωτὰ βαστάρια, ἀνέβαινε, στενάζοντας καὶ βογγώντας, τὴν τρεκλὴ γιδόστρατα τοῦ βουνοῦ, δὲ ἀρνημένος τοῦ Χάρον, δὲ Παπούλης τοῦ Βαλτετσιοῦ. Ετσι περπατῶντας, τὸν ἔφτασε ἡ γιδόστρατα στὰ μέσα τοῦ βουνοῦ, κατάριζα στὸ βράχο. Έκεῖ φτάνοντας, ἔβγαλε τρεκλίζοντας καὶ τρέμοντας, ἀπὸ τές μασκάλες του τὰ βαστάρια, κι' ἀφῆκε, μένα βόγγικο ὥχ! νὰ ωκητῇ καταγῆς, σὰ γερόδεντρος σαπισμένος, τὸ παράγερο καὶ παράξερο κορμί του. Ανάσανε κι' ἀναστέναξε ἀπὸ τὰ μέσα του, καὶ ξάνα πῆρε μέσα του τὸ στεναγμό, γιὰ νὰ ξάνα στενάξῃ πάλε...”

***

“Ετσι ἀναπελωμένος, σὰ σὲ κυβούρι μέσα, σταύρωσε κατάστηθα τὰ χέρια του, κέκλεισε στεφα, σὰν ἀπὸ κάματο βαρύ, μεγάλο δλονύχτι ἢ κλάματα καὶ μυριολόγια, τὰ σπηλιασμένα μάτια του, σὲ ὑπνο βαθινό.

Στὸ ξεραγγιασμένο πρόσωπό του, δὲν ἀπλώθη καλὰ καλὰ δὲν πάνος, καὶ τὸ καρκανιασμένο του κορμί, ἀνατραπτάζονταν σὲ μὰ ποδοβολὴ φτερνιζούμενο ἀλόγου, καὶ ἡ παράγερη ψυχή του, γνρίζε τρομαχτά, ἀπὸ τὸ μακρυνό καὶ σκοτεινασμένο τοῦ ὑπνου κόσμο, σ' ἀπρόσφερτη κι' ἀνάκουστη ἀνθρώπινη φωνή.

— “Ε! γερόγερε, γερόγερε! Σήκ’ ἀπάνου! Δὲν ἀκούσεις ποτέσου, πῶς δὲν πλαγιάζουν γιῶμα κατάστρατα καὶ στὴ ρίζα πισσοφραγμένου βράχου;

Ο Παπούλης, ἄνοιξε τὰ βαθουλὰ καὶ σταφιδωμένα μάτια του δυμρόδες σὲ ἄχαρο καὶ μαυροφρεμένο παλλικάρι, καθισμένο σὲ νειδὸς καὶ κατάμαυρο ἀλόγατο. Κρατούσε στὸ ζερβί του χέρι τὰ χαλινάρια διπλωμένα, καὶ στὸ δεξῖ του, ξέγυμνο, κι' ὡς τὴ χούφτα ματωμένο, δίκοφτο πλατὺ σπαθί.

Τὸ μαῦρο ἀλογό του, εἶχε καὶ κεῖνο τὰ νύχια του, τὸ κεφάλι του, ὡς κάτου πὸ τὰ μάτια, καὶ τὴν ἀκοὴ τῆς μακριᾶς καὶ χοντρῆς οὐρᾶς του, καταματωμένα, σὰ νὰ πέρασε καὶ νὰ ποτίστη σὲ ποτάμι τέτοιο. Ο Παπούλης, στήριξε καταγῆς τές καλάμες του, ἀντικηκώθη λίγο, καὶ μίλησε πεισμωτὰ κι' ἀγριωμένα στὸν ξένο.

— Ποιὸς εἶσε σύ, ποῦ μούκοψες τὸν ὑπνο; — Εἴμαι δὲ ἀγέραστος!

— Καὶ δὲν προπάταγες τὴ στράτα σου; Τί στάθης καὶ μὲ ξαγρύπνησες; Δυὸς μερονύχτια τώρα ξάγρυπνος περπατῶ.

Ο νυπινός μου μέχε παρατημένο. Καὶ τώρα ποῦ ξανάρθε διάβηκες ἐσύ, καὶ φλετούρηξε ἀπὸ τὰ βλέφαρά μου, σὰν ἀγριοπούλι σὲ βρόντο ξαφνικό.

— Συμπάθαμε, γερόγερε, τόκαμα γιὰ καλό σου.

— Γιὰ καλό μου!... οὖλοι γιὰ καλό μου! κανένας γιὰ κακό μου! Κι’ δὲ Χάρος μου ἀκόμα, καὶ κείνος, γιὰ καλό μου, μὲ ξέσβυσε δλότελα ἀπὸ τὸ δεφτέρι του, καὶ μὲ παράτηκε δῶ πάντον, γιὰ νὰ τουρραχνιέμει αἰώνια!... Χάρο, Χάρο!... ξέχασες τὴ στράτα σου γιὰ μένα;

***

Μὲ τὴ στερνὴ αὐτὴ μιλιά του, ξέκλεισαν ἡ κλείδωσες τῶν χεριῶν του, ξανάγυρε τὸ κορμί του καταγῆς, κι' ἡ γοῦβες τῶν ματιῶν του ξεχέλησαν ἀπὸ δάκρυα. Ο ξένος ἀπὸ τὰλογό του τὸν ωρτησε κάπως πονετικά.

— Γερόγερε, γιατὶ βαρυγγομᾶς; γιατὶ ὀδέρνεσε καὶ κλίβεσε; Τί σου λαβώνει μέσα τὴν ψυχή σου καὶ κρένεις ἐτσι;

— Νά! ἡ ἄχαρη κι' ἀγλύκιαστη ζωὴ μου! τάβασταγα καὶ βαριὰ γεράματά μου!

— Καὶ βαρέθης τόσο τὴν ἀβάρετη ζωὴ;

— Τόσο κι' ἄλλο τόσο! Σὰν κανένας μέσο στὸν κόσμο! Γιατὶ ζωὴ χωρὶς γλυκάδα, μοιάζει τουρραχνιτὸ στὴν κόλαση!

— Κένε πολλὰ τὰ χρόνια σου, πὸν σὲ βαρένουν τόσο;

— Διαμετρημὸ δὲν ξέχουν. Δὲ γλέπεις; Στάλα στάλα, στήψανε τές σάρκες τοῦ κορμιοῦ μου καὶ τές ξέραναν σὰ φλούδα γέρικες γκορτσιᾶς, π' ἀποσύνφη ἀπὸ τὴν πολυκαριά τὸ ζουμί της. Καμπύλωσαν τὴ ράχη μου καὶ γύρανε στὸν ἀφαλὸ τὸ πρόσωπό μου, σὰ νὰ κρέμεται ἀπὸ τὸν τράχηλο μου γλυκέρα μ' ἀσήκωτο βαρύνδι. Οὖλο τὸ χῶμα βλέπω! τὰ μάτια μου δὲ δύνουνται νὰ στηλώσω στὸ Θεό! Ετσι, ἀγέραστε, πορεύονται χρόνια τώρα! Ζῶ καὶ δὲ ζῶ, πεθαίνω καὶ δὲν πεθαίνω. Απούλους τοὺς πολέμους πέρασα, καὶ βόλι δὲ μὲ πῆρε οὔτε μὲ μόλεψε μόλεμα ποτέ! Καὶ δῶ κάτου σὲ τοῦτο τὸ γκρεμὸ ἀν γκρεμιστῶ, δὲ θὰ ματώσω πουθενά, οὔτε δ' ἀνοίξω λαβωμάδα. Λές κείμαι ξυμωμένος μὲ τὸ τίμιο ξύλο, λές κέχω ἀντάμα μου πακό βαριομελέτι νὰ ζῶ καὶ νὰ φέβω, σὰ νάμαι τάχατις ἐγὼ ἔκεινος, πὸν κέντησε τὸ Χριστὸ ἀπάνου στὸ Σταυρὸ του!... Σὰ νὰ στέρεψα τὴ θάλασσα μὲ τὰ ποτάμια, σὰ νὰ ξέρανα τοὺς λόγγους!...

***

Τὰ βάσανα καὶ τὰ βαρύγγομα του Παπούλη, ἔκαμαν ἀπὸ λύπη, τὸν ξένο νὰ γυρίσῃ ἀπὸ κεῖ

μεριὰ τὸ πρόσωπό του. Υστερα ξανάστριψε καὶ μίλησε ἐτσι παρήγορα στὸν Παπούλη.

— “Ε! γερόγερε!... μὴ βαρυγγομᾶς καὶ μὴν πικρένεσε! Νταβράντα! Αὐτάχει κανεὶς στὸ γυρνούμενο κόσμο. Άλλως ἐτσι, πιᾶλλος ἐτσι, ως ποὺ νὰ σβύσῃ τὸ καντύλι του!...

— Τὸ δικόμου καντύλι καίει καὶ μὲ νερὸ ἀκόμα. Δὲν τὸ σβύνονταν ἀντάμα καὶ οἱ δυνατώτεροι τέσσεροι ἀγέροι!

— Δὲν ξέχεις δικοὺς νὰ σὲ γεροκομίσουν; Δὲν ξέχεις ἀποκοῦμπι πουθενά;

— Τί δικοὺς νάχω; Δέκα γενιὲς ἀλλαξαν στὸ χωριό. Δικοί, σταυράδερφοι, καὶ ἀδερφοποιοί, οὖλοι, ἔνας ξέκληροισαν!... Κέτσι, ἔμεινα πανέρημος, σὰν ἀχρηστὸ κι' ἀπομεριασμένο κάψαλο στὸ λόγγο, ποὺ δὲ βρίσκεται ξυλοπόπος νὰ τὸ κόψῃ! Τὸ χωριό, μαζὶ μὲ μένα, ξέχασε καὶ κεῖνο τὸν κόψαν! Κέτσι, Παπούλη μὲ ξέρει καὶ μὲ φωνάξει οὖλο τὸ χωριό...

— Καὶ πῶς βρέθηκες ἐδὼ κατάστρατα;

— Πήγα κεῖ κάτου στὸ Νηστευτή, τάναψα κεῷ καὶ τὸν προσκύνησα νὰ στείλῃ τὸ Χάρο νὰ μὲ πάρῃ, νὰ ξεγλυτώσω!... Καὶ σὺ ἀγέραστε, ποῦθε καλοκοπιάζεις, καὶ γιὰ ποὺ μὲ τὸ καλό;

— Γυρίζω ἀπὸ μακριοὺς καὶ μεγάλους πόλειμους, καὶ πορεύομαι στὸ γονικόμου.

— Γιὰ ταῦτο εἶσε ἐτσι ἀγριωμένος, ἀνάλλαγος καὶ μαῦρος;

— Νά!... γιὰ ταῦτο! Δὲ γλέπεις; ξπλεξα μέσα στὰ αἵματα!

— Καὶ δὲν ἀπάντησες ποτάμι πουθενά σου, νὰ ξεπλυνθῆς μὲ τὸ σπαδὶ καὶ τὰλογό σου;

— Εμένα, μοναχὰ τῆς χώρας μου τὸ ποτάμι ξεπλένει τὰ αἵματα, ποὺ μὲ μιατώνουν!

— Κείνε μακριὰ ἡ χώρα σου;

— Πίσι ἀπὸ τὸν ἥλιον τὸ βασίλεια.

— Καὶ πῶς τὴ λένε;

— Μανρίλα!

— Καὶ πάει ἀπὸ δῶ ἡ στράτα σου;

— Οὖλες ἡ στράτες βγαίνοντων ἔκει.

— Καὶ δὲν προπάταγες τὴ δεμοσιά;

— Τί ξέκοψες καὶ πῆρες τούτη τὴν ἀνήφορη γιδόστρατα;

— ... Γιὰ ναύγω στὸ χωριό σου νὰ γυρέψω προσφαῖ καὶ ψωμί.

— “Ε! σῦρε καὶ τὸ χωριὸ θὰ σὲ φιλέψη.

— Σήκω, γερόγερε, νὰ πᾶμ ἀντάμα, που ξέσεις τὴ στράτα καὶ γνωρίζεις τοὺς ἀνθρώπους.

— Παράταμε, παλλήκαρε, ἐμένα, καὶ σῆρε ἀτός σου. Εγὼ δὲν ἔχω πόδια νὰ φτάνω τὰλογό σου. Η στράτα στράτα, θὰ σὲ βγάλῃ μέσα στὸ χωριό. Οι χωριανοί, θὰ σὲ καρτερέσουν χαρούμενα καὶ φιλικά. Είνε παλόψυχοι καὶ παλόκαρδοι ἀνθρώποι. Σῦρε.

— “Οχι, περίγερε! Κατ' ἀτός μου δὲν πηγάνω! Σήκω νὰ πῆμε συντροφιά. Μὴ λυπάσει τὰλογό μου. Είνε γοργὸ κι' ἀλύγιστο. Σηκώνει καὶ φέρνει, ἀβόγγιστα τὸν κόσμον οὐλο! Ελα! μὴ χασοημεράμε! Απλω τὸ χέρι σου στὸ δικό μου κι' ἀνέβα πισογῶμι...”

Τάλογο μὲ τοὺς ἀνεβάτες, κεντήθη, ἔσκαψε μὲ τὰ μπροστινά του πόδια τὸ χῶμα, μάσησε τὰ χαλινάρια, χλιμήντρισε, ἀπλωσε τὰ μαῦρα του φτερά, κι' ἔγινε ἀράτο! Πήρε, σὰ βόλι, τοῦ κῆρι τοῦ τὴ στράτα!

Κοντά τὸ δειλινό, πέντε νωμάτοι, γιορίζοντας στὸ χωριό, ἀπὸ πέρα τὰ στανοτόπια τους, βρήκαν στὴ ρίζα τοῦ κισσοφράγμένου βράχου, κροῦνον κι' ἀσειχτὸν τὸν Παπούλη τὸ χωριοῦ!

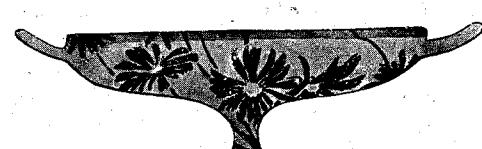
Ένας τους, ἀπολήθηκε μπροστά, ἀνέβη στὸ πουρνάρι τῆς Έκκλησιᾶς, καὶ διαλάλησε στὸ χωριό τὸν πεθαίδη τοῦ Παπούλη, μὲ τὸ ἀριό

ἄλλοι καὶ χλιβερὸ κρούνειμο τοῦ σημαντηριοῦ. Οι ἄλλοι, ἀπόθεσαν σὲ μὰ φλωκάττα τους τὸ γεροκούφιδο, καὶ τ' ἀνέβαζαν στὸ χωριό, διηγώντας συναμεταξύ τους, πολλὰ ἀπὸ τὴ ζήση τοῦ πεθαμένουν.

Ολο τὸ χωριό ξεβγῆκε ὡς παρακάτου καὶ καρτερέσεις μὲ συχώρια καὶ σταυροκοπήματα τὸ λείφαντο τοῦ Παπούλη του.

Ετσι, δὲ Παπούλης, εἶδε δολοφάνερα τὸ Χάρο, μίλησε μὲ δᾶτορ καὶ πέθανε μιλῶντας, ἀνάρρωστα καὶ καταστρατίς. Σειριὰ πίσω του δὲν παράτηκε. Μοναχὰ τὸν κόψαν στὸ βράχο. Καὶ τὸ λένε ἀπὸ τότε: στοῦ Παπούλη.

ΘΕΟΔ. Δ. ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΣ

ΜΑΡΗ-ΚΛΑΙΡ*

— ΜΥΘΙΣΤΩΡΗΜΑ —

Πέρασε τὸ καλοκαῖρι, πέρασε καὶ τὸ φθινόπωρο καὶ μὲ δὴ τὴν κακοκαιρία τοῦ Δεκέμβρη, δὲν ἀποφασίζαμε νὰ ἔγκαταλείψωμε τὸ σπίτι τοῦ λόφου.

Οὐ Ερρίκος Ντελούνδης εἶφερνε μαζί του βιβλία, καὶ διαβάζαμε καθισμένοι στὰ στρογγυλεμένα κούτσουρά, στὸ δωμάτιο, ποὺ ἔβγαινε στὸν κῆπο. Γύριζα πίσω στὸ κτῆμα δτὰν ἐνύχτωνε, καὶ ἡ Ἀντέλα, ποὺ νόμιζε πώς περνοῦσα δὴ μου τὴν ὥρα στὸ χορὸ τοῦ χωριοῦ, ἀποροῦσε ποὺ ἥμουν πάντα μελαγχολική.

Σχεδὸν κάθε ἡμέρα, ἐρχότανε δὲ Ερρίκος Ντελούνδης στὴν Παληόπολη. Ἀκυρα τὸν ἐρχομό του ἀπὸ μακριά καβαλίκευε χωρὶς χαλινὸ καὶ χωρὶς σέλα μιὰ ψηλὴ λευκὴ φοράδα ποὺ ἔτερε βαρειὰ μέσα ἀπὸ τὴν καλλιεργημένη γῆ καὶ τὰ μονοπάτια. Ἡταν ἔνα ὑπομονετικὸ καὶ ἡρεμοῦσα. Τὸ ἄφινε ἐλεύθερο στὴν αὐλή, τὴν ὥρα ποὺ ἔμπαινε νὰ καλημερίσῃ τὴν κυρία Ἀλφόνσου. Εὐθὺς ποὺ τὸν ἔνοιωθε, δὲ καὶ Ἀλφόνσος ἐρχότανε στὴν κάμαρη τοῦ ραψίματος.

Μιλοῦσαν οἱ δύο τους γιὰ τὶς γαῖες καὶ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ γνώριζαν μά, πάντα στὴν διμήτια τῶν ἦταν μιὰ λέξις ἢ μιὰ φράσις ποὺ ἐρχόταν σ’ ἐμένα δπως ἐρχόταν ἡ σκέψις τοῦ Ερρίκου Ντελούνδη.

Συχνὰ μὲ κύταζε δὲ καὶ Ἀλφόνσος, καὶ πάντα μὲ τὴ ματιά του κοκκινίζα.

Ἐναὶ ἀπόγεια, τὴ στιγμὴ ποὺ δὲ Ερρίκος Ντελούνδης εἶπεν γελαστός, δὲ καὶ Ἀλφόνσος τοῦ φώναξε:

— Ξέρεις; ἐπούλησα τὸ σπίτι τοῦ λόφου, καὶ κτάχθηκαν καὶ χλωμιασαν καὶ οἱ δύο, τόσο, ποὺ φοβήθηκα μὴν πάθουν. Ἐπειτα, σηκώθηκε δὲ καὶ ἀκούμπησε στὸ τζάκι τοῦ Ερρίκου Ντελούνδης ἐσπρωκε τὴ ύδρα χωρὶς νὰ κατορθώσῃ νὰ τὴν κλείσῃ.

Ἡ κυρία Ἀλφόνσου ἀκούμπησε τὴ νταντέλα τῆς πάνω στὰ γόνατά της καὶ εἶπε, σὰν νὰ ἐλεγε τὸ μάθημά της:

— Αὐτὸ τὸ σπίτι δὲν ἐχρησίμευε σὲ τίποτε· εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένη ποὺ τὸ πουλήσαμε.

Οὐ Ερρίκος Ντελούνδης ἐκάθισε στὴν ἀκρη τοῦ τραπεζιοῦ, τόσο κοντά μου, δπως σχεδὸν μὲ ἀγγίζε. Μὲ ἀρκετὰ σταθερὴ φωνὴ εἶπε:

— Κοῦμα ποὺ τὸ πουλήσατε χωρὶς νὰ μου τὸ κτῆτε δὲ κύτελα νὰ τὸ ἀγοράσω ἔγω.

Ο καὶ Ἀλφόνσος στρηφογύρισε σὰν σκουλήκι.

* Ή ἀρχὴ εἰς τὸ τεῦχος τῆς 15 Δεκέμβριου 1910.

Προσπαθοῦσε νὰ γελάσῃ δυνατά, καὶ μέσα στὸ γέλιο του ἐλεγε:

— Νὰ τὸ ἀγοράσης, νὰ τὸ ἀγοράσης, καὶ νὰ τὸ κάνης τί;

Ο Ερρίκος ἀκούμπησε τὸ χέρι του στὴ φάρη τῆς καρέκλας μου καὶ ἀποκρίθη:

— Θὰ τὸ κατοικοῦσα, δπως δὲ Γιάννης δ Κόκκινος.

Ο καὶ Ἀλφόνσος ἔβαλε τὰ γέρια του στὶς τοέπες τοῦ πανταλονιοῦ του καὶ ἀρχισε νὰ περπατῇ πάνω πάντα μπροστὰ στὸ τζάκι τὸ πρόσωπό του εἶχε γείνει κίτρινο, σὰν νεκρός τὰ πόδια του τὰ σήκωνε τόσο ἀπότομα, δπως νόμιζες δὲ τὰ εἶχε δεμένα μὲ σπάγο καὶ τὰ τραβοῦσε πρὸς τὰ ἐπάνω.

Ἐπειτα ἀκούμπησε στὸ τραπέζι, διντικοῦ μας καὶ μᾶς κύταζε πότε τὸν ἔναν πότε τὸν ἄλλον, μὲ τὰ γυαλιστερὰ μάτια του:

— Λοιπὸν τὸ πούλησα, καὶ ἔτσι δὲ τελείωσαν!

Ἐγείνε σιωπή, καὶ ἀκουες τὴ λευκὴ φοράδα ποὺ ἔσκαβε τὸ χῶμα, σὰν νὰ καλοῦσε τὸν κύριο της.

Ο Ερρίκος Ντελούνδης προχώρησε στὴν πόρτα· ἔπειτα ξαναῆρθε σιμά μου καὶ μοῦ ἔδωσε τὸ όρφιμό μου ποὺ εἶχε πέσει χάμω χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω.

Ἐφίλησε τὴν ἀδελφή του καὶ πρὸν φύγη, εἶπε κύταζοντάς με:

— Θὰ ὄρθω αὔριο.

Τὴν ἄλλην ἡμέρα τὸ πρωῒ ἤρθε στὸ δωμάτιο τοῦ ραψίματος ἡ κυρία Ντελούνδη. Ἡρθε κατ’ εὐθεῖαν σ’ ἐμένα μὲ λόγια ύβριστικά.

Μά, δὲ καὶ Ἀλφόνσος μὲν ἔνα κίνημα τὴν ἔκανε νὰ σωπάσῃ. Ἐπειτα, γυρίζοντάς σ’ ἐμένα, εἶπε μὲ γλυκεία φωνή:

— Η κυρία Ἀλφόνσου μοῦ εἶπε πώς θέλει πολὺ νὰ σὲ κρατήσῃ κοντά της. Πρέπει δύμως εἰς τὸ ἔξης νὰ ἔρχεσαι μαζί μὲ μᾶς στὴν ἐκκλησιά.

Προσπάθησε νὰ χαμογελάσῃ λέγοντάς: θὰ πηγαίνης μὲ τὸ ἀμάξι.

Ήταν ἡ πρώτη φορὰ δπως μοῦ μιλοῦσε διδος. Ἡ φωνή του μοῦ φάνηκε λίγο πνιγμένη, σὰν νὰ δυσκολευότανε νὰ μοῦ εἴπῃ αὐτὰ τὰ πράγματα.

Δὲν ἡξέρω γιατὶ σκέφθηκα πώς ἡ κυρία Ἀλφόνσου δὲν τοῦ εἶχε εἴπῃ τίποτε ἀπ’ αὐτή καὶ πώς ἐλεγε ψέμα. Ἐπειτα, τὴ στιγμὴ αὐτή,

τόσο ἔμοιαζε τῆς ἡγουμένης, ποὺ δὲν ἥμπρεσα νὰ μὴν ἀπαντήσω.

Τοῦ εἶπα πῶς δὲν μοῦ ἔρεσε νὰ πηγάνω μὲ τὸ ἀμάξι καὶ πῶς θὰ ἔξακολουθήσω νὰ πηγαίνω στὸ Ἀγιον - Ὅρος.

Τραβήξε τὸ κάτω χεῖλι του καὶ ἀρχισε νὰ τὸ δαγκάνη.

Τὴν ἔδια στιγμὴ προχώρησε ἡ κυρία Ντελούνδη ἀπειλητική, λέγοντάς μου πῶς είμαι αὐθιδισσα. Ὁλοένα τὴν ἔδια λέξι ἔλεγε, λέσ καὶ δὲν εὑρισκε τίποτε ἀλλο νὰ εἴπῃ.

Ἐφώναζε διλοένα δυνατότερα. Τὰ μάτια της κοκκίνησαν καὶ σήκωσε τὸ χέρι νὰ μὲ χτυπήσῃ.

Τραβήχθηκα μὲ βία πίσω ἀπὸ τὴν καρέκλα μου. Ἡ κυρία Ντελούνδη σκόνταψε στὴν καρέκλα καὶ τὴν ἀναποδογύρισε. Κρατήθηκε ἀπὸ τὸ τραπέζι γιὰ νὰ μὴν πέσῃ.

Οι φωνές της μὲ τρόμαζαν.

Ξιθέλησα νὰ βγῶ ἔξω ἀπὸ τὸ δωμάτιο, μὰ δὲ καὶ Ἀλφόνσος στάθηκε στὴν πόρτα καὶ ἔτσι ξαναβρέθηκα μπροστὰ στὴν κυρία Ντελούνδη, στὴν ἄλλη ἀκρη τοῦ τραπεζιοῦ.

Ἡ φωνή της τώρα ἦταν πνιγμένη. Ἐλεγε πράγματα ποὺ δὲν τὰ πολυκαταλάβαινα. Μὰ τὰ λόγια της μοῦ ἔκαναν ἔλεσιν ἐντύπωσι. Τέλος ἔφωναζε μὲ δὴ της τὴ δύναμι:

— Είμαι μητέρα του, τὸ ἀκουσες;

Ο καὶ Ἀλφόνσος μὲ πλησίασε πάλι μὲ ἔπιασε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μοῦ εἶπε:

— Ακουσε, ποὺ σου μιλῶ.

Τὸν ἔσπρωξα ἀπὸ κοντά μου καὶ ἔφυγε ἀπὸ τὸ σπίτι τρέχοντας.

Τὰ διστροφά λόγια της κυρίας Ντελούνδη τὰ ἔννοιωθαν ἀκόμα σᾶν σφυρὶ μυτερὸ πάνω στὸ κεφάλι μου:

— Είμαι μητέρα του, τὸ ἀκουσες;

Ω, μητέρα μου ἔσου, ἀδελφὴ Μαρία, πόσο πιὸ ἔμορφη ἔσουν ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἀγαπητή! Τὰ μάτια σου, ποὺ είχαν τόσα χρώματα, ἀκτινοβολῆσαν καὶ φωτίζαν τὸ μαῦρο σου φόρεμα· καὶ τὸ πρόσωπό σου ἔτσιν ἀγνὸ μέσα στὴ λευκή του καλύπτεα. Σὲ ἔβλεπα μπροστά μου σᾶν νὰ ἔσουν ἀλιγθινὰ ἔκει τὴ στιγμὴ αὐτή.

Βρέθηκα μπρὸς στὸ σπίτι τοῦ λόφου· εἶδα τότε πῶς ἔπεφτε πυκνὸ χιόνι. Μπῆκα στὸ σπίτι νὰ φυλαχθῶ καὶ πῆγα ἀμέσως στὸ δωμάτιο ποὺ ἔβγαινε στὸν κῆπο.

Προσπάθησα ν’ ὀντιληφθῶ τὴ θέσι μου· μά, οἱ σκέψεις μου γνώριζαν μέσα στὸ κεφάλι μου σὰν τὸ χιόνι ποὺ νόμιζες πὼς τὴν ἔδια στιγμὴ ἀνέβαινε ἀπὸ τὴ γῆ καὶ ἔπεφτε ἀπὸ τὸ οὐρανό· καὶ, κάθης φορὰ ποὺ προσπάθησα νὰ σταματήσω κάπου, ἔρχοντανε στὸ νοῦ μου ἀσυνάρτητα

τὰ λόγια κάποιου τραγουδιοῦ ποὺ τραγουδοῦσαν τὰ μικρὰ κορίτσια.

Ήμουν καλὰ ἔτσι στὸ σιωπηλὸ αὐτὸ σπίτι.

Τὸ χιόνι σταμάτησε καὶ τὰ δένδρα μοῦ φάνηκαν ἔμορφα δπως τὴν ἡμέρα ποὺ τὰ είχα ἰδεῖ ἀνθισμένα· καὶ ἔξαφνα εἶδα καθαρὰ δια τοῦ μοῦ εἶχε συμβῆ. Ξαναεῖδα τὸ χέρι της κυρίας Ντελούνδη μὲ τὰ τετράγωνα δάχτυλα· μὲ τὸ πιασεν ἀνατριχία: τί ἀσχημο, τί μεγάλο χέρι!

Ἐπειτα τὴ ματιὰ τοῦ καὶ Αλφόνσου δταν μὲ τὸ πιασεν ἀπὸ τὸ χέρι. Τώρα ποὺ τὸ συλλογιζόμουν, θυμόμουν πῶς είχαν τὰ είχα ἰδεῖ κάποτε τὴν έδια ματιά, σ’ ἔνα μικρὸ κορίτσιο, μίαν ἡμέρα ποὺ είχαν τὰ πάρει ἀπὸ τὸ χάμιο, τὰ μεγάλα χέρια.

— Δόσε μου τὸ μισό, καὶ δὲν θὰ τὸ πῶ σε κανέναν.

Δὲν ήθελα νὰ τὸ μισόσθιο μαζί της καὶ προτίμησα νὰ τὸ ἀφήσω στὴν θέσι του μὲ κίνδυνο νὰ μὲ τὸ ιδηῆ διδελφὴ Μαρία.

Μὲ τὲς σκέψεις-αὐτὲς μοῦ ἤρθε ἀκράτητη ἐπιθυμία νὰ ἴδω τὴν ἀδελφή Μαρία. Ἡθέλα νὰ φύγω ἀμέσως. Μά, σκέφθηκα πῶς δὲ Ερρίκος Ντελούνδη φεύγοντας εἶπε: «θὰ ὄρθω αὔριο».

Τσως νὰ ἦταν τώρα στὸ κτῆμα περιμένοντάς με καὶ ἀνήσυχος.

Βγῆκα ἀπὸ τὸ σπίτι γιὰ νὰ πάω στὴν Παληόπολη.

— Υστερα ἀπὸ λίγα βήματα τὸν εἶδα πὸν ἔρχοτανε.

Ἡ λευκὴ φοράδα πήγαινε μὲ δυσκολία στὸ δρομάκι ποὺ ἔταν γεμάτο ἀπὸ χιόνι.

Ο Ερρίκος Ντελούνδη δὲν φοροῦσε καπέλλο, ἀπαράλλαχτα δπως τὴν πρώτη φορὰ ποὺ είχε ἔρθει ἔδω· δημόσια του ἔταν φουσκωμένη ἀπὸ τὸν ἀνεμό· κρατοῦσε τὴ χαίτη τοῦ ζώου.

Ἡ φοράδα σταμάτησε μπροστά μου.

Ο κύριος της ἔσκυψε καὶ ἔπιασε τὰ δύο μου

χέρια ποὺ τὰ είχα σηκωμένα.

Εἶχε στὸ πρόσωπό του μιὰν ἀνησυχία, ποὺ ποτὲ δὲν τὸν είχαν τὸ ιδηῆ ἔτσι. Παρετήρησα πῶς τὸ φρύδια του ἔταν ἐνωμένα, δπως της κυρίας Ντελούνδη. Μοῦ είπε μὲ κομμένη ἀναπνοή:

— Ήξενρα πῶς θὰ σ’ εῦρω ἔδω.

— Ανοιξάν πάλι τὰ χεῖλη του καὶ ἥμουν βέβαιη πῶς τὰ λόγια του θὰ μοῦ χάριζαν τὴ χαρά.

Ἐσφιξε πιὸ δυνατὰ τὰ χέρια μου καὶ εἶπε μὲ κομμένη πάντα ἀναπνοή:

— Δὲν θὰ μοῦ κρατήσης κάκια;

Καί, γυρίζοντάς ἀλλοῦ τὰ μάτια του:

— Δὲν μπροστοῦμε πιὰ νὰ είμαστε φίλοι.

Νόμισα πῶς κάποιος μοῦ είχε δώσει ἔνα

δυνατό χτύπημα στὸ κεφάλι.

Βούλαν τ’ αὐτιά μου. Ἐπειτα ὀκονγα τὴ φωνή του ποὺ ἐλεγε:

— Αχ, πῶς κορύνω!

"Επειτα δὲν ἔνοιωσα πιὰ πάνω στὰ χέρια μου τὴ ζεστασιὰ τῶν δικῶν του χεριῶν· καὶ διὰν κατάλαβα πώς ἡμούν μόνη στὴ μέση τοῦ δρόμου, εἰδα μονάχα ἔνα σχῆμα ἀσπρὸ καὶ σταχτί, ποὺ ἔφευγε ἀθόρυβα πάνω στὸ χιονισμένο δρομάκι.

Κατέβηκα ἀπὸ τὸ ἄλλο πλευρὸ τοῦ λοφίσκου. Περπάτησα πολλὴν ὥρα μέστα στὸ χιόνι. Εἶχα πάρει τὸ μισὸ δρόμο· ἔνας χωρικὸς μὲ εἰδὲ καὶ μοῦ εἶπε ν' ἀνέβω στὴ σοῦστα τού. Ἐπήγαινε κι' αὐτὸς στὴ χώρα· σὲ λίγο βρέθηκα στὸ ὄρφανοτροφεῖον.

Ἐχτύπησα τὸ κουδοῦνι καὶ ἡ θυρωρὸς ἀνοίξε τὸ παράθυρόνι καὶ μὲ πύταξε.

Τὴν ἔγγρισα. Ἡταν ἡ ἴδια πάντα· ἡ Μορφομάτα. Τὴν εἴχαμε βαφτίσει ἔτσι γιατὶ εἴχε ἔνα ἀσπρὸ μεγάλο μάτι. Μὲ γνώρισε καὶ μοῦ

ΕΠΟΥΔΗ ΥΠΟ PONTEN

ἀνοίξε. Μπῆκα μέσα, μὰ πρὸν κλείσῃ τὴ θύρα, μοῦ εἶπε:

— "Ἡ ἀδελφὴ Μαρία δὲν εἶναι πιὰ ἐδῶ.

Δὲν ἀποκρίθηκα τότε ξαναεῖπε:

— "Ἡ ἀδελφὴ Μαρία δὲν εἶναι πιὰ ἐδῶ.

Εἶχα ἀκούσει καλά, μὰ δὲν καταλάβαινα· ἔτσι καὶ στὰ ὅνειρα, διόπο συμβαίνουν τὰ πιὸ σημαντικὰ πράματα χωρὶς νὰ μᾶς κάνουν ἐντύπωσι.

Τὴν κύταξα κατάματα καὶ εἶπα:

— "Ἐρχομαι πάλι ἐδῶ.

Ἐκλεισε τὴ θύρα καὶ μὲ ἀφῆσε ἔκει, νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν ἡγουμένη.

Ξαναγύρισε καὶ μοῦ εἶπε πὼς ἡ ἡγουμένη ἦθελε νὰ μιλήσῃ μὲ τὴν ἀδελφὴ Ποθητὴ πρὸν μὲ δεχθῆ.

Ἀκούσαμε τὸ κουδοῦνι, καὶ ἡ Μορφομάτα σηκώθηκε γνέφοντάς μου νὰ τὴν ἀκολουθήσω.

— "Αρχισε πάλι νὰ πέφτῃ χιόνι.

Στὴν κάμαρα τῆς ἡγουμένης Ἡταν σχεδὸν τέλειο σκοτάδι.

Στὴν ἀρχῇ μπόρεσα νὰ ἰδῶ μονάχα τὴ φωτιά, πὸν σφρύζε φλογισμένη. Μιὰ φωνὴ μ' ἔκανε νὰ ἰδῶ πιὸ κοντά. Ἡ ἡγουμένη εἶπε:

— Λοιπὸν ἔρχεσαι πίσω;

Προσπάθησα νὰ σκεφθῶ δὲν ἔξερα κ' ἐγὼ ἀν γύριζα πίσω. Ἐκείνη μοῦ εἶπε:

— "Ἡ ἀδελφὴ Μαρία δὲν εἶναι πιὰ ἐδῶ.

Νόμισα πὼς βλέπω ὀλόενα τὸ ἴδιο κακὸ ὅνειρο, καὶ ἔβηξα γιὰ νὰ ξυπνήσω· ἔκυταξα ἔπειτα τὴ φωτιά, καὶ προσπαθοῦσα νὰ ἰδῶ γιατὶ ἔσφρύζε. Ἡ ἡγουμένη μοῦ εἶπε πάλι:

— Μὴν εἶσαι ἀρρωστη;

— Αποκρίθηκα:

— "Οχι.

Ἡ ζεστασιὰ μοῦ ἔδινε ζωὴ κι' αἰσθανόμονυ καλύτερα.

Εἶδα ἐπὶ τέλους πὸν βρισκόμον. Τὰ μάτια μου σταυρώθηκαν μὲ τὰ μάτια τῆς ἡγουμένης, καὶ θυμήθηκα καθετί.

— Ελεγε εἰρωνικά:

— Δὲν ἀλλάξεις πολὺ πόσων ἐτῶν εἶσαι τώρα;

— Αποκρίθηκα: δεκαοχτώ χρόνων.

— Καὶ δύμως δὲν μεγάλωσες πολὺ μὲ τὴ νέα σου ζωὴ.

Ἀκούμπησε μὲ τὸν ἀγκῶνα στὸ τραπέζι καὶ μὲ ωτῆσε γιατὶ ἥρθα πίσω.

—"Ηθελα νὰ εἰπῶ πὼς ἥρθα νὰ ἰδῶ τὴν ἀδελφὴ Μαρία, μὰ φοβήθηκα μὴν ἀκούσω τὴν ἴδια ἀπάντησι πὼς ἡ ἀδελφὴ Μαρία δὲν ἥταν πιὰ ἐδῶ, καὶ ἔμεινα σιωπῆλη.

—"Εβγαλε ἀπὸ ἔνα συρτάρι ἔνα γράμμα καὶ εἶπε μὲ ὑφος πὸν ἔδειχνε πὼς ἥταν δυσαρεστημένη πὸν ἥρθαν νὰ τὴν ἐνοχλήσουν γιὰ τόσο μικρὰ πράματα:

— "Ἄπὸ τὸ γράμμα αὐτὸ ἔμαθα πὼς ἔγεινες περήφανη καὶ ἀστόχαστη.

—"Εσπρωξε τὸ γράμμα, πῆρε μὰ μεγάλη ἀνάσα, καὶ εἶπε πάλι:

— Θὰ σὲ τοποθετήσωμε στὸ μαγιειειδὲ ὡς πὸν νὰ σου εὔρωμε μιὰν ἄλλη θέση.

—"Η φωτιὰ σφρύζε ὀλοένα. Δὲν μποροῦσα νὰ καταλάβω πιὸ ἀπὸ τὰ τρία ἔντα σφρύζε ἔτσι δά.

—"Ἡ ἡγουμένη μιλησε μὲ φωνὴ δυνατὴ γιὰ νὰ προέξω. Μοῦ εἶπε πὼς ἡ ἀδελφὴ Ποθητὴ θὰ μὲ ἐπιβλέπῃ αὐστηρὰ καὶ πὼς δὲν θὰ ἔχω τὴν ἀδειανή μὲ τὶς παληές μου συντροφίσσες.

Μοῦ ἔδειξε τὴ θύρα καὶ βγῆκα ἔξω στὸ χιόνι.

Πέρα ἔκει, στὴν ἀλλην ἀκρη, ἔβλεπα τὸ μαγιειειδέ. Ἡ ἀδελφὴ Ποθητὴ, ψηλὴ καὶ στητή, μὲ περίμενε στὴν πόρτα. Δὲν μποροῦσα νὰ ἰδῶ παρὰ τὸ μαῦρο τῆς φροειας καὶ τὴ λευκὴ καλύπτρα, καὶ τὴν φανταζόμονυ γοητὰ καὶ ζαρωμένη.

Μοῦ ἥρθε ἡ σκέψης νὰ φύγω· δὲν εἶχα παρὰ νὰ τρέξω στὴν ἔξωθυρα· θὰ ἔλεγα τῆς Μορφομάτας πὼς ἥρθα μονάχα νὰ τοὺς ἰδῶ καὶ δλα τελείωναν.

—"Αντὶ νὰ πάω πρὸς τὴν ἔξωθυρα, πρὸς τὸ σπίτι διόπο εἴχα περάσει τὰ παιδικά μου χρόνια.

Δὲν ἔξερα γιατὶ. Μά, δὲν μποροῦσα νὰ κάνω διαφορετικά. Ἔνοιωθα καὶ πολλὴ κούραση καὶ ἦθελα νὰ μπορέσω νὰ ξαπλώσω καὶ νὰ κοιμηθῶ πολύ.

Ξαναεῖδα στὴ θέση του τὸν πάγκο πὸν γνώσια· ἔβγαλα μὲ τὸ χέρι μου τὸ χιόνι πὸν ἥταν στρωμένο, καὶ κάθισα ἀκούμπωντας στὸ δέντρο, διαφωτεικά.

Κάτι περίμενα μὰ δὲν ἔξερα τί. Κύταξα τὸ παράθυρο τῆς ἀδελφῆς Μαρίας.

Δὲν εἶχε πιὰ τὶς ἔμορφες κεντημένες κουρτίνες ἀπὸ μουσελίνα, καὶ δύμως, μολονότι ἥταν δύμοι μὲ τὰ ἀλλα παράθυρα, ἐγὼ τὸ ἔβλεπα διαφορετικό.

—"Αρχισε νὰ πέφτῃ τὸ σκοτάδι καὶ ἀναβαν τὰ φῶτα στὶς κάμαρες.

Θέλησα νὰ σηκωθῶ σκέψηκα: «ἡ Μορφομάτα θὰ μοῦ ἀνοίξῃ νὰ φύγω».

Μὰ τὸ σῶμα μου ἥταν καταπονεμένο, καὶ θαρροῦσα πὼς πάνω στὸ κεφάλι μου βαρειά ἀκούμπωντας μεγάλα χονδρὰ χέρια καὶ δλόενα σκεπτόμονυνα, σὰν νὰ τὰ ἀκούα, τὰ ἴδια μου τὰ λόγια: «ἡ Μορφομάτα θὰ μοῦ ἀνοίξῃ νὰ φύγω».

Μιὰ φωνὴ δίπλα μου πονετικὴ μοῦ εἶπε:

— Σὲ παρακαλῶ, Μαρή - Κλαίο, μὴν κάθεσαι μέσα στὸ χιόνι.

Γύρισα νὰ ἰδῶ ἥταν ἐμπρός μου μὰ ἀδελφή, πολὺ νέα τὸ πρόσωπό της ἥταν τόσο ἔμορφο

ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΤΟΠΙΑ — Ο ΕΛΑΙΩΝ. ΦΩΤΟΓΡ. ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΟΥ

πὸν ποτὲ δὲν θυμόμονυ νὰ ἔχω ἰδῃ τέτοια ἔμορφιά.

—"Εσκινψε νὰ μὲ βοηθήσῃ νὰ σηκωθῶ δὲν μποροῦσα νὰ σταθῶ καλὰ στὰ πόδια μου, καὶ τότε μὲ πῆρης ἀπὸ τὸ χάρι μοῦ εἶπε:

— "Ακούμπησε πάνω μου.

Εἶδα πὼς μὲ πήγαινε πρὸς τὸ μαγιειειδέ, διόπο φωνάζοντανε ἀπὸ μακριὰ φωτισμένη ἡ μεγάλη θύρα.

Δὲν ἥμιποροῦσα πιὰ τίποτε νὰ σκεφθῶ. Τὸ χιόνι ἔπεφτε λεπτὸ καὶ σκληρὸ στὸ πρόσωπό μου, καὶ τὰ μάτια μου ἔκαιαν. Μπαίνοντας στὸ μαγιειειδέ γνώρισα τὰ δύο κορίτσια ποτὲ στεκόντανε μπρὸς στὸ μεγάλο τετράγωνό τέλαι.

—"Ηταν ἡ Βερενίκη ἡ λεπτούτσικη καὶ ἡ χονδρὴ Μελανία, καὶ θυμήθηκα τὴν ἀδελφὴ Μαρία ὅταν τὶς ἔλεγε ἔτσι.

—"Μόνον ἡ χονδρὴ Μελανία μὲ χαιρέτισε ἔλαφρά, καὶ μιῆκα εἶπε μὲ τὴ νέα ἀδελφὴ σὲ μιὰ κάμαρα διόπο ἀναβε ἔνα καντήλι.

—"Η κάμαρα ἥταν σὲ δύο χωρισμένη ἀπὸ μιὰ μεγάλη ἀσπρὸ κουρτίνα.

—"Η νέα ἀδελφὴ μὲ κάθισε σὲ μιὰ καρέκλα πον πίσω ἀπὸ τὴν κουρτίνα καὶ ἔφυγε κατέστητανε πόντοτε νὰ μοῦ εἶπη.

—"Επειτα ἀπὸ λίγο μιῆκαν ἡ χονδρὴ Μελανία καὶ ἡ Βερενίκη ἡ λεπτούτσικη νὰ στρώσουν καθαρὰ σεντόνια στὸ μικρὸ σιδερένιο κρέβατι ποτὲ ἥταν δίπλα μου.

—"Οταν τελείωσαν, ἡ Βερενίκη πον πότε δὲν εἶχε γυρίσει νὰ μὲ ἰδῇ, μοῦ εἶπε πὼς ποτὲ δὲν φαντάζοντανε πὼς γύριζα πίσω. Εἶχε ύφος

‘Ο ΜΑΘ. — Καταλήγετε νάνακηρύξετε τὴν αὐτοκτονίαν ὡς ἡρωϊσμόν.

Ο ο. ΑΣΩΦ. — Διατι δχι; **Ο** φονεύων τοὺς ἔχθροις τῆς πατρόδιος του είναι ἥρως καὶ ὁ φονεύων τὸν ἔχθρὸν τῆς μεγάλης κοινῆς πατρόδιος, ποὺ εἶναι ἡ Ζωὴ, δὲν θέλετε νὰ εἶναι ἥρως;

‘Ο ΜΑΘ. — ‘Αλλὰ ποῖος εἶναι ὁ ἔχθρος τῆς Ζωῆς;

‘Ο Χ. ΑΣΟΦ. — ‘Ο νικημένος είς τὸν ἄγῶνα τῆς.
‘Ο ΜΑΘ. — Ἀλλὰ νικημένοι εἶναι ἀπειροὶ εἰς τὸν
χόσμον.

Ο ΜΑΘ. — Δὲν φοβᾶσθε ὅτι «ποιεῖτε τὸν ἥττονα λόγον κοείτονα», ὅπως οἱ σοφισταί;

ΤΑ ΥΠΕΡ· ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΤΑ

ΜΕΤΑ τούς Ρώσους φοιτητάς οι Αύστριακοι. Μετά τούς Αύστριακους οι Βούλγαροι. Τὰ προσκυνήματα αὐτά τῶν διμάδων τῆς διεθνοῦς ἐπιστημονικῆς νεότητος, συστηματοποιούμενα τελευταίως, καθιερώνουν τὴν γνωριμίαν τῆς Ἑλληνικῆς Γῆς ὡς στοιχείον ἀπαραίτητον ἀνωτέρας παιδαγωγίας. Καὶ δὲν ἔπαυσε μὲν ποτὲ τὸ Ἑλληνικὸν Πνεῦμα νὰ καθοδηγῇ τὴν ἀνθρωπότητα εἰς ὅλα τὰ βήματά της πρὸς τὸν πολιτισμόν, ἀλλ᾽ ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τῆς καθέδρας ἔως τὴν ἐπιτόπιον σπουδὴν ὡς διαφορὰ εἶναι μεγάλη. Τὰ Ἑλληνικὰ μνημεῖα καὶ οἱ Ἑλλήνες συγγραφεῖς μόνον μέσα εἰς τὸ Ἑλληνικὸν φῶς εἰμιποροῦν νὰ ἐννοηθοῦν κατά βάθος. Ο Τραυμπετοκόδι, μέγας Πλατωνιστής, εἰς τὸ τελευταῖον του ταξίδι, ἐβεβαίωνεν διὺ χωρὶς τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Ἐλλάδος νὰ ἦτον ἀτέλεστατος μόστης τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας. Τοὺς Πλατωνικοὺς διαλόγους τοὺς ἔζησεν μόνον ὑπὸ τὸν

Η ἐπίσκεψις τῶν Βουλγάρων φοιτητῶν, ἔνα φιλικὸν χέρι ποὺ μᾶς τείνει λαός, ἀπὸ τὸν ὅποιον μᾶς ἔχω-
σιαν παρεξηγήσεις καὶ πολιτικὴ τυφλότης ἀπὸ τὸ
δύνο μέρη, ἐξετιμήθη κατ' ἀξίαν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἡ
μητροδοχὴ τῶν Βουλγάρων ὑπῆρξεν ἐγκαρδιωτάτη. Οἱ
νεαροὶ ἔνοι μας ἔγιναν ἀντικείμενον θερμοτάτων ἐκ-
δηλώσεων κατὰ τὴν δλιγοήμερον διαιριοήν των εἰς
τὰς Ἀθήνας. Καὶ ἡ νεότης τῶν δύο κορατῶν, μὲ τὰ
κοινὰ συμφέροντα καὶ τοὺς κοινοὺς κινδύνους, ἔθεσε
τὰς δύσεις μας προσεγγίσεως, τὴν ἀνάγκην τῆς ὅποιας
δὲν εἰμπορεῖ νό παριδηγή. Ἡ Πολιτικὴ τῶν δύο χωρῶν.
Δέγουν διτὶ ἡ αἰσθηματολογία δὲν ἔχει καμιμάν σχέσιν
μὲ τὴν διπλωματίαν. Ἡ ἀλήθεια αὐτὴ εἶναι μία παλαιὰ
ἀλήθεια, η δοτοία ἀρχίζει νά ὁχοιαὶ εἰς τὰς ἡμέρας μας.
Τὰ νέα ἰδεώδη τῶν συγγρόνων κοινωνῶν, τὰ δύοια
θεματικάνων τὰ στήθη τῆς νεότητος, ἰδεώδη ὅμως πο-
στικά, ἀδελφόνοντα τοὺς λαούς, ἀποτελοῦν ἴσχυρὰ
ρεύματα, διατρέχοντα τὴν σκεπτομένην ἀνθρωπότητα,
εἰς τὴν δριμήν τῶν δποίων καμμία δύναμις δὲν εἰμπο-
ρεῖ νάντισταν. Τὰ Πανεπιστήμια σήμερον δὲν είναι
σχολαστικά διδασκαλία δογμάτων· ἀλλὰ καὶ κέντρα
διεθνοῦς συνεργασίας τῆς σκεπτομένης ἀνθρωπότητος
κατὰ τῶν προλήψεων καὶ τῶν παραδόσεων τοῦ παρελ-
θόντος. Ἡ σκεπτομένη νεότης τῶν ἔθνων ἀποτελεῖ
ἡδη μία πνευματικήν διμοστονδίαιν, τῆς δοπίας τὴν
δύναμιν πολὺ γρήγορα θάνατογκασθούν νά ὑπολογίζουν
οἱ διευθύνοντες τὰς τύχας τῶν ἔθνων. Ἰδιαίτερως διά
την Ἑλλάδα καὶ τὴν Βουλγαρίαν εἶναι εύχαριστον διτὶ
τὸ σύνθημα τῆς προσεγγίσεως δίδει ἡ ἀκαδημαϊκὴ
νεότης τῶν δύο λαῶν. Αἱ ἕριδες, αἱ ἀντιπάθεια καὶ ἡ
ἐπιμελῶς καλλιεργούμενην ἔχθροτης ἐπὶ μαρκῶν σειρῶν
ἐτῶν, μεταξὺ λαῶν χριστιανικῶν, ἔχόντων κοινὰ συμ-
φέροντα καὶ ἀδελφούς ἀπελευθέρως, στενάζοντας ὑπὸ
τὴν πτέρωνα τοῦ ἰδίου βαρβάρου κατακτητοῦ, ὑπῆρξεν
ἡ μεγαλύτερα πολιτικὴ καὶ διπλωματικὴ μωρία, ἡ
ἕξτη ποτε θετητήσασα ἔως τώρα τὰ συμφέροντα κοινοῦ
ἔχθρου. Εἴδε ἡ κτειναφία ἡ θερμή, ποὺ ἐδόθη ὑπὸ τὴν
Ἀκρόπολιν, ωρίτουσα εἰς τὴν λήθην τὰς πλάνας καὶ
τὰς δυσαρεσκείας μακροῦ παρελθόντος, νά γίνη ἀφε-
τηρία νέας καταστάσεως διά τοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς
τοῦ Αἴγυπτου, μεταξὺ τῶν δποίων δ Ἑλληνιδῶν καὶ δ
Βουλγαρικῶν καλοῦνται νά διαδραματίσουν τὸ σπου-
δαιότερον μέρος εἰς τὴν νέαν ιστορίαν τῆς Βαλκανικῆς
χρεσσονήσου.

Ο κ. Παλαιμᾶς ἐτιμωρήθη ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας μὲν ἡγνιάσιαν πρόσκαιρον παῦσιν διὰ τὴν προκλητικήν του στάσιν κατὰ τὸς ταραχῶν τοῦ Γλωσσικοῦ ζητήματος. Ὁ κ. Βάσσης ἐπίσης διὰ τὴν ἀνευλαβῆτην του στάσιν ἀπέναντι τοῦ κ. Προφύτουργον. Δέν θά εὑχαμεν νὰ προσθέσωμεν τίποτε, ἐφ' ὅσον ἡ Πολιτεία τιμωρεῖ πειθαρχικῶς τοὺς ὑπαλλήλους της, ὑπὸ τὴν ἰδιότητά των αὐτῆν, χωρὶς νὰ θίγῃ ζητήματα συνειδήσεως. Ἀλλὰ δὸ κ. Μιστριώτης, δ τομοκρατῶν τὴν Ἑλλάδα δὲν εἶναι ὑπάλληλος; Ἐρωτῶμεν ἀπλῶς. Καὶ ἐρωτῶμεν ἀκόμη: Ἐάν δὸ κ. Παλαιμᾶς ενδίσκετο ἐπὶ κεφαλῆς συλλαλητηρίων καὶ ἥπειλει τὴν τάξιν, κατὰ τὴν Μιστριώτικην μέθοδον, θὰ ἔμενεν ἀτιμώρητος; Τίποτε ἄλλο. Ὁ κ. Ἀλεξανδρῆς δὲν θὰ μᾶς ἀπαντήσῃ βέβαια. Ἀλλὰ εἶναι τὸ ἵδιον...

ТА «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ»

ΠΡΟΧΕΙΡΑ ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

«Περὶ Παιδοκομίας» ὑπὸ Ἀννας Κατσίγρας Μελᾶ.

Τοι βιβλίων ὠδηγημένον ἀπὸ τὸ ἀγαθὸν ἔνστικτον καὶ τῆς γνώναικός ἀπὸ τὰς ἵκανοτάτις τῆς ἐπιστήμονος θύγει εἰν τῇ συντομίᾳ τὸν δλα τὰ ζητήματα τὰ συνδεόμενα μὲ τὴν εὐδοκιμησιν τῆς λειτουργίας τῆς διαιω-

της εως, τὴν γενέσιν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν διατήρησιν ὑπὸ τοῦ καὶ τὴν βελτίωσιν τοῦ εἶδους καὶ ἐνδιατρίβει ἀνδύνους, οἱ ὅποιοι ἐνεδρεύουν γύρῳ ἀπὸ τὰς πρωτὰς ἵκες τοὺς πηγάς τῆς ζωῆς. Ελαντὸς διὰ τὴν Ἑλλάδα πρώτη ἐμφανίζοιεν ἔργασια καθαρός Παιδοκομίας ποὺ μὲ άποταξία καὶ εὐχέρειαν κατορθώνεται εἰς ὀλίγον τοὺς σελίδας νὰ κινθοῦν ἰδέαι, αἵτινες περιβλήθησαν εἰς τὸ πλέον ὑψηλὸν ἐνδιαφέρον μεταξὺ τῶν λαῶν. Γνωσταὶ εἰναι τοι ποικιλαὶ θρησκευτικαὶ δοξασιαὶ, αἵτινες συνάθευσαν πάντοτε παρὰ τοῖς ὀρχαῖοις τὰς δέας τῆς διαιωνίσεως καὶ δύναται τις νὰ εἴτε διὰ τοῦ οὐρανοῦ αἱ πλεῖσται γνωσταὶ ὀρχαῖαι ψηφαλιώδεις ἰδέαι τῶν ἀφράτων λατρειῶν περιεστρέψαντα τοῦ προτογόνου γύρῳ ἀπὸ τὰς λειτουργίας τῆς διαιωνίσεως· ἡ ἀπλῆ καὶ βαθεῖα φύσις τῶν πρωτογόνων περιεβίαλε μὲ σεβασμὸν μιστηριώδη τὸ θέαμα τῆς γενεσεως καὶ μιστηριώδη τὸ θέαμα τῆς γενεσεως καὶ ἡ σημάνθη ὅτι ἐκεῖ ἐφέληται ἡ χαρὰ τοῦ διαιωνισμοῦ, ὥλαι αἱ ἐπιθυμίαι τῆς καὶ τὰ Ἱερά τῆς συμφέροντας διὰ τοῦ οὐρανοῦ αἱ πλεῖσται γνωσταὶ ὀρχαῖαι ψηφαλιώδεις ἰδέαι τῶν ἀφράτων λατρειῶν περιεστρέψαντα τοῦ προτογόνου γύρῳ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ αἱ πλεῖσται γνωσταὶ ὀρχαῖαι ψηφαλιώδεις ἰδέαι τῶν λειτουργῶν αὐτοῦ εἰς τὰς ἀρχαῖας κοινωνίας καὶ ἐπειτα διάφοροι νομοθεσίαι ἀνθρωποκαλλιεργητικαὶ· γνωστοὶ εἰναι οἱ νόμοι τοῦ Δυκούργου πρὸς βοήθειαν τῆς ἐπιλογῆς, καὶ μέγα μέρος τῶν νομοθεσιῶν τοῦ Σόλωνος, τοῦ Μωϋσέως, τοῦ Μανοῦ, τῆς Ρώμης ἀφειρώθη εἰς τὴν προστασίαν τῶν λειτουργῶν τῆς διαιωνίσεως· ἐπίσης ὁ Πλάτων ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτοῦ σκέπτεται διὰ διάφοροι μέτρα προστατευτικά τῆς διατηρήσεως καὶ τῆς βελτίωσεως τοῦ εἰδοντος· καὶ ἀπαντα τὰ σημερινὰ κράτη ἐπελήφθησαν τοῦ πράγματος διὰ σύντονού μεριμνῆς, καταφανοῦς οὖσης τῆς σπουδαιότητος, τὴν δόποιαν ἔχει διὰ τὴν εὐδοκίμησον ἐνὸς ἔθνους καὶ διὰ τὴν ζωὴν μᾶς φυλῆς ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ ἀποτελήται ἀπὸ ισχυρῆς ζῶας· ἡ δὲ συγγραφεύς ἀναφέρει σχετικά μέτρα, ἀτινα ἐληφθῆσαν ἰδίως ἐν Γαλλίᾳ, τὰς μεριμνας, αἵτινες καταβάλλονται διὰ τὴν ἐλάττων τῆς ψηφιμοτητος τῶν νεογνῶν καὶ τὴν αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας, ἐπίστης τὰ εὐτυχῆ ἀποτελέσματα αὐτῶν τῶν ἐνεργειῶν. Διὰ νὰ ἀποδειξῇ δὲ πόσον ἐπείγει καὶ παρὸν ἡ μὲν ἡ λῆψις τοιωτῶν μέτρων παρεμβάλλει πίνακας στατιστικῶν ψηφισμάτητος τῶν νεογνῶν ἐν Ἑλλάδι, ἐκ τῶν δόποιων ἔξδηγει τὰ πλέον ποικίλα καὶ τὰ πλέον ἐνδιαφέροντα συμπεράσματα. Οὕτως ἔξαγεται ἐν πρώτοις ὅτι τὸ τρίτον τῶν ἐν Ἑλλάδι διανάτων ἀντίτιτος εἰς τὰ νεογνά, καὶ ὁ μεγαλείτερος ἀριθμὸς αὐτῶν ὀφείλεται εἰς τὰ νοσήματα τοῦ πεπτικοῦ συστήματος καὶ τῶν ἀναπτυνεστικῶν ὄργανων καὶ κατὰ δεύτερον λόγον εἰς τὰς συγγενεῖς ἀτροφίας ὅτι ἡ μεγαλειτέρα ψηφισμότητης παρατηρεῖται εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ τὰς Ἀθήνας καὶ ὅτι ὀφείλεται τὸ πλείστον εἰς γαστροεντερίτας καὶ εἰς ἄλλας νόσους τῶν πεπτικῶν ὄργανων ὅτι ἐκτὸς τῶν ἀλλων λόγων αἱ συνεπειά πεπτικῶν διαταραχῶν ψηφισμότητες ὀφείλονται εἰς τὴν ἀτελῆ μόρφωσιν τῶν γυναικῶν παρὸν μηδεμίαν ἔχουσῶν γνῶσιν τῶν ἀπατιουμένων ὑγιειῶν ὅρων διὰ τὴν διατηρησης τῶν τέκνων τῶν αὐτὸς ἐπισης εἶναι καὶ ἔνας ἀπὸ τοὺς λόγους τῆς ἐκ τῶν νόσων τῶν ἀναπτυνεστικῶν ὄργανων ψηφισμότητος· καὶ ἀναμιμνήσκεται ἐπὶ τούτοις σκέψεως τοῦ Spenser εἰπόντος ὅτι ἡ μητρότητης εἶναι ἡ μόνη κατάστασις, εἰς τὴν ἔξαστην τῆς δόπιας αἱ μητέρεις οὐδόλοις μορφοῦνται, ἐνῷ διὰ πᾶν ἄλλο ἐπάγγελμα προηγεῖται χρόνος σπουδῆς καὶ μαθήσεως· καὶ μολαταῦτα εἰς τὴν Ἀγγλίαν παρὸν δύον τὸν ὄμοιογούμενον σεμνοτυφισμὸν αἱ κόραι διδάσκονται ἐν τοῖς σχολείοις ἀρκετὰ ἐκ τῶν καθηκόντων αὐτῶν ὡς μελλουσῶν μητέρων καὶ εἰς ὅλος σχεδὸν τὰς χωράσσας φέρονται ἀρκετὰ ἐκ τῶν παιδαγωγικῶν βιβλίων τῶν διδασκόντων εἰς τὰ παιδία τὸ χαρούσυνον καὶ θεομήμην θέασα τῆς γενέσεως τῶν δύτων καὶ τὰ καθημε-

καὶ ἐνθουσιώδης ὑπόδοχὴ αὐτῶν. — Οἱ Ἀλβανοὶ ἔπαιναστάται ὑπέστησαν ἐσχάτως ἐπαγειλημμένος ἡταῖς. — Λί σὲρωπαίκαι ἐφῆμερίδες βεβαιοῦν διὰ σὲρ ἐσωτεροὶ καὶ διχονοὶ μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ Νεοτουρκικοῦ κομιτάτου ἐφθασαν εἰς τὸ κατακόρυφον καὶ διὰ ὃς ἐκ τούτων θά προκληθοῦν καὶ ἀνάγκην σπουδαῖαν ὑπουργικὰ μεταβολὰ.

*

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Οἱ ἀγαπητὸς συνεργάτης τῶν «Παναθηναίων» κ. Στῦρος Λοβέρδος προήκη εἰς ἐπιθεωρητὴν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος. Ἡ προσαγωγὴ τοῦ κ. Λοβέρδου, ἔρχομένη ὡς ἐπιβράβευσις τῶν ἔξιπτεικῶν αὐτοῦ ὑπηρεσιῶν πρὸς τὸ πρῶτον ἡμέραν πιστωτικὸν ἰδρυμα καὶ τῆς εὐρυτάτης μορφώσεως τοῦ συνεργάτου μας, τοῦ συνενόντος μὲ τὸν ἀνθρώπον τῶν γραμμάτων τὸν οἰκονομικὸν ἐπιστήμονα, ἥκουσθη μὲ τὴν ἴδιαν χαρὰν εἰς τοὺς διπλοῦς κύκλους, τῶν δποίων ὁ κ. Λοβέρδος ἀποτελεῖ μέλος ἔξεχον καὶ προσφιλές.

Οἱ ἐν Παρισίοις Σύλλογος πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σπουδῶν ἀπένειμεν ἐφέτος δλόκηρον τὸ ἐτήσιον χρηματικὸν βραβεῖον πρὸς τὸν κ. Ἰωανν. Βλαχογιάννην διὰ τὴν συνέχισιν τῆς ἐκδόσεως τῶν περισσούντων παραστάσεως. Ἡ ἀπόφασις τοῦ Σύλλογου ἐπεκροτήθη γενικῶς.

Η κ. Καλλιρρόη Παρρένη ἔωρτασε τὸν παρελθόντα μῆνα τὸ ιωβιλαῖον τῆς «Ἐφημερίδος τῶν Κυριῶν», συμπληρούσης εἰκοσιπεντετετάριαν ἐντόνου καὶ φωτεινῆς δράσεως ὑπὲρ τοῦ γυναικείου ζητήματος εἰς τὴν Ἑλλάδα, τοῦ δποίου ἡ κ. Παρρένη, μὲ τὴν πολλαπλῆ δημοσιογραφικὴν καὶ κοινωνικὴν δρᾶσιν της, ὑπῆρξε πραγματικὴ ἀρχηγός. Τὰ «Παναθηναίων» σφίγγοντα θερμότατα τὸ χερὶ τῆς διακεκριμένης συναδέλφου, ἐπιφύλασσονται νὰ ἐνασχοληθοῦν ἴδιαιτέρως περὶ τῆς δράσεως καὶ τοῦ ἔργου της.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

«**Ηρωϊκὰ πρόσωπα καὶ κείμενα Κωστῆ Παλαμᾶ.** Λόγος πρὸς τὴν «Φοιτητικὴ Συντροφιὰ» τὴν ἡμέρα τῆς Ἐθνικῆς Γιορτῆς 25 τοῦ Μάρτη 1911. Ἐκδοσι τῆς «Φοιτητικῆς Συντροφιᾶς», Ἀθῆνα.

Φιλολογικὴ Μελέται Γ. Ν. Χατζιδάκι. Ἀθῆνα, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1911.

Τῆς Καρδιᾶς συλλογὴ ποιημάτιον Κώστα Δελακοβία. Ἀθῆνα, ἐκδοσις περιοδικοῦ «Ἡ Αὔγη» 1911 δραχ. 2.

Μελέτη περὶ τοῦ ἀμεταφράστον τῶν Γραφῶν Λεωνίδα Κωστάζη. Ἀθῆνα, τύποις «Καλλιτεχνικῆς Ἐπιθεωρήσεως» 1911.

Ρόδα στὸν Ἀφρόδιτον Ρώμου Φιλύρα ποιητικὴ συλλογή, Ἀθῆνα 1911. Τυπογραφ. Α. Ζ. Διαλησμᾶ δραχ. 2.

«Ἀτλαντίς», μηνιαῖα εἰκονογραφημένη ἐν Νέᾳ Υόρκῃ. Τὸ τεῦχος τοῦ Μαρτίου περιλαμβάνει δλοσέλιδον πολύχρωμον εἰκόνα τοῦ Πελοποννήσου ἥρωος Ἀναγνωσταρά καὶ ἄλλων, ἐπίκαιον, σοβαράν καὶ πλουσίαν ὑλην. **Ἀποστέλλεται** ἐν τεῦχος δωρεάν ὡς δεῖγμα. Διεύθυνσις: «Ἀτλαντίς» P. O. Station E. New York.

Ο Σοσιαλισμὸς καὶ αἱ Κοινωνικαὶ Ἐπιστήμαι, Gaston Richard, μετάφρ. Η. Οἰκονομοπούλου. Ἀθῆνα, ἐκδοτ. οίκος Γ. Φέξη 1911, δραχ. 3.

Περὶ τῆς ἀνισότητος τῶν ἀνθρώπων J. J. Rousseau, μεταφρ. Α. Κιονίτη. Ἀθῆναι, ἐκδοτ. οίκος Γ. Φέξη 1911, δραχ. 3.

«**Η ψυχολογία τῶν ἔρωτος** Gaston Danville, μετάφρ. Χρ. Θ. Δαραλέξη. Ἀθῆναι, ἐκδοτ. οίκος Γ. Φέξη 1911, δραχ. 3.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κύριον Δ. Παπ. Πειραιᾶ. — Δὲν διεκόπησαν. Οἱ «Ομιλίες μὲ τὸν ἔαυτό μου», ἀποτελούμεναι ἀπὸ τρία μέρη: «Στὸ Βουνό», «Στὴ Θάλασσα», «Στὴν Πολιτεία», θὰ δημοσιευθοῦν τηματικῶς εἰς τὰ «Παναθηναία». Ἡ σειρὰ τῶν ἐντυπώσεων καὶ σκέψεων, ἀπὸ τὰς ὅπουντας ἀποτελεῖται τὸ μέντον ἔργον τοῦ συνεργάτου μας, ἀπαρτίζουσα μικρὰ ἀνεξάρτητα κεφάλαια, δὲν ζημιώνεται ὑποθέτομεν ἀπὸ τὴν τηματικήν των δημοσίευσιν.

Πολιυπράγμονα. — Ενταῦθα. — Μᾶς προλαμβάνετε. Τὰ «Παναθηναία», χωρὶς γνωμονακρυνθοῦν ἀπὸ τὸ ἀρχικὸν των πρόγραμμα, ως δογμάτου κυρίως τῆς φιλολογικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς κτηνόσεως τοῦ τόπου, όλη ειδύνουν τὸν κύκλον τῆς δράσεως τῶν, ἀνταποκρινόμενα εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἀναγνωστῶν των. Πολὺ σύντομα θὰ εἰμεθα εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νάναγγείλωμεν τὰς μελετωμένας μεταρρυθμίσεις.

Διόρθωσις: Εἰς τὸ προηγούμενον τεῦχος 31 Μαρτίου 1911, σελ. 340, α' στήλη, στίχος 4ος, διάβασε: «Ἀθηναίον ταξιδιώτου, ἀντὶ ἀθανάτου ποὺ γράφει.

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ

— Αὐτὴ ἡ βροχοῦλο θὰ κάμη πολὺ καλὸ εἰς τὰς σπειρούμενας γαῖας.

— Τούλαχιστον θὰ εἰσπράξωμεν τὰ διπλάσια.

— Υπὸ Θ. Ἀλιάνου — «Ἀθῆναι»